

Test 1

- **testy předat příště přednášejícímu**
- **1. Jaké typy AMK se nejčastěji podílejí na protein-proteinových interakcích?**
- a. polární
- b. nabité
- c. hydrofobní
- d. aromatické
-
- **2. Jaké sekundární struktury se podílí na *coiled-coil* vazbě?**
- a. beta-listy
- b. beta-listy a šroubovice
- c. smyčky
- d. vzájemně se obtáčející šroubovice
-
- **3. interaktom je:**
- a. interakční síť proteinů (pro daný organismus)
- b. soubor všech interakcí jednoho proteinu
- c. databáze všech interakcí biomakromolekul
- d. interakce podílející se na vzniku komplexů
-
- **4. Jaké charakteristiky musí splňovat povrchy vzájemně interagujících proteinů?**
- a. stačí, když mají opačné náboje
- b. stačí, když mají komplementární tvary
- c. musí mít komplementární charakter (tvar, polaritu)
- d. stačí, když jsou hydrofobní
-
- **5. napište aspoň 2 příklady proteinů s coiled-coil doménou:**

Test 2

- **testy předat příště přednášejícímu**
- **6. Co je to komplexom?**
 - a. interakční síť proteinů v buňce
 - b. soubor všech interakcí jednoho proteinu
 - c. soubor proteinových komplexů v buňce
 - d. síť silných interakcí
- **7. Jak může post-translační modifikace proteinu přímým způsobem ovlivnit protein-proteinovou interakci?**
 - a. nemůže ji ovlivnit
 - b. ovlivní pouze konformaci proteinu
 - c. blokuje nebo posílí vazbu
 - d. degraduje protein
- **8. Jaké hlavní výhody skýtá proteinový komplex složený z podjednotek (oproti stejně velké makromolekule obsahující pouze jeden protein)?**
 - a. lepší dynamika, modularita, regulace
 - b. větší stabilita proteinů
 - c. lepší přístup k proteinům
 - d. účinnější převod regulačních signálů
- **9. Jak pracuje mitochondriální ATP pumpa při konverzi ADP na ATP?**
 - a. transportuje přes membránu Na^+
 - b. využívá molekulu cGMP
 - c. transportuje K^+ přes membránu
 - d. generuje rotační pohyb při transportu H^+ přes membránu
- **10. napište aspoň 3 příklady molekulárních strojů:**
 -
 -
 -

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDĚM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

- **Proteinové interakce – 22.10.**
 - jak spolu proteiny interagují?
 - interaktom
- **Proteinové komplexy – 29.10.**
 - protein-proteinové interakce a komplexy
 - komplexom, architektura a funkce komplexů

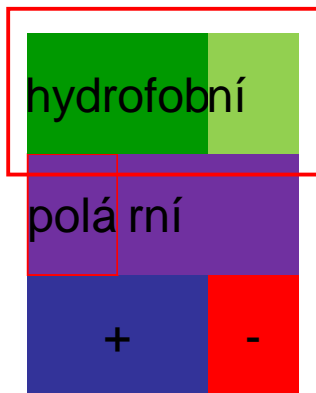
doc. Jan Paleček
jpalecek@sci.muni.cz

CG030 – Struktura a funkce proteinových komplexů
CG031 – cvičení z modelování proteinových komplexů
(jarní semestr)

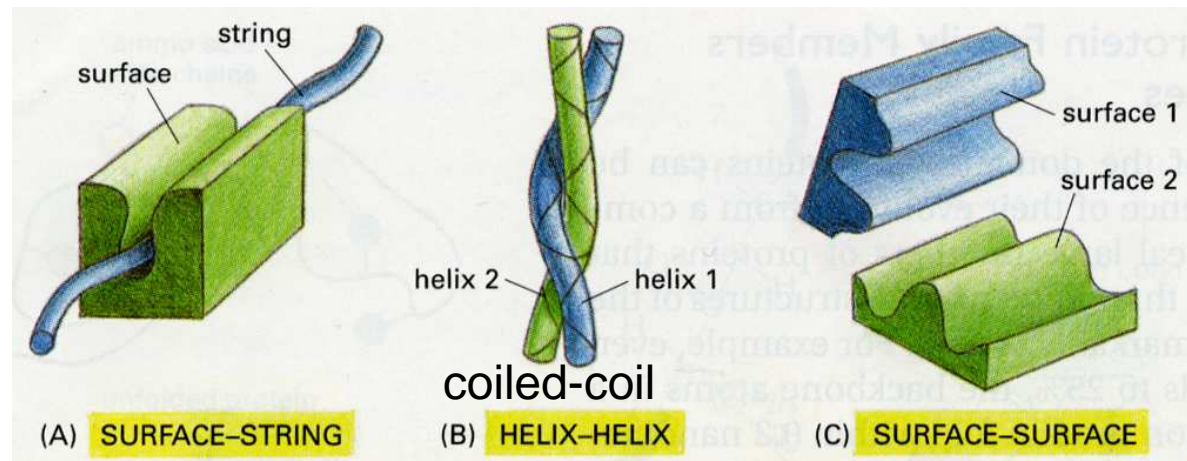
Souhrn - protein-proteinové interakce

- proteiny jsou troj-rozměrné - mají různé tvary a více domén => mají více vazebných míst na povrchu => komplexy a "sítě"
- části proteinů/domény/motivy interagují s partnery
 - domény mají určitou strukturu, která do značné míry determinuje tvar jejího povrchu, ale ...
 - charakter (hydrofobicitu, polaritu, náboj) povrchu určují postraní řetězce aminokyselin směřujících do solventu, takže ...
 - interakce proteinu je determinována povrchem, který musí mít tvar i charakter komplementární s interakčním partnerem (typy interakcí: ...)

primární struktura

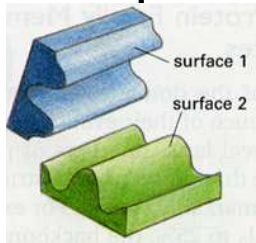

sekundární a terciární struktura

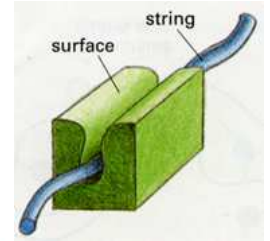

Protein-proteinové interakce

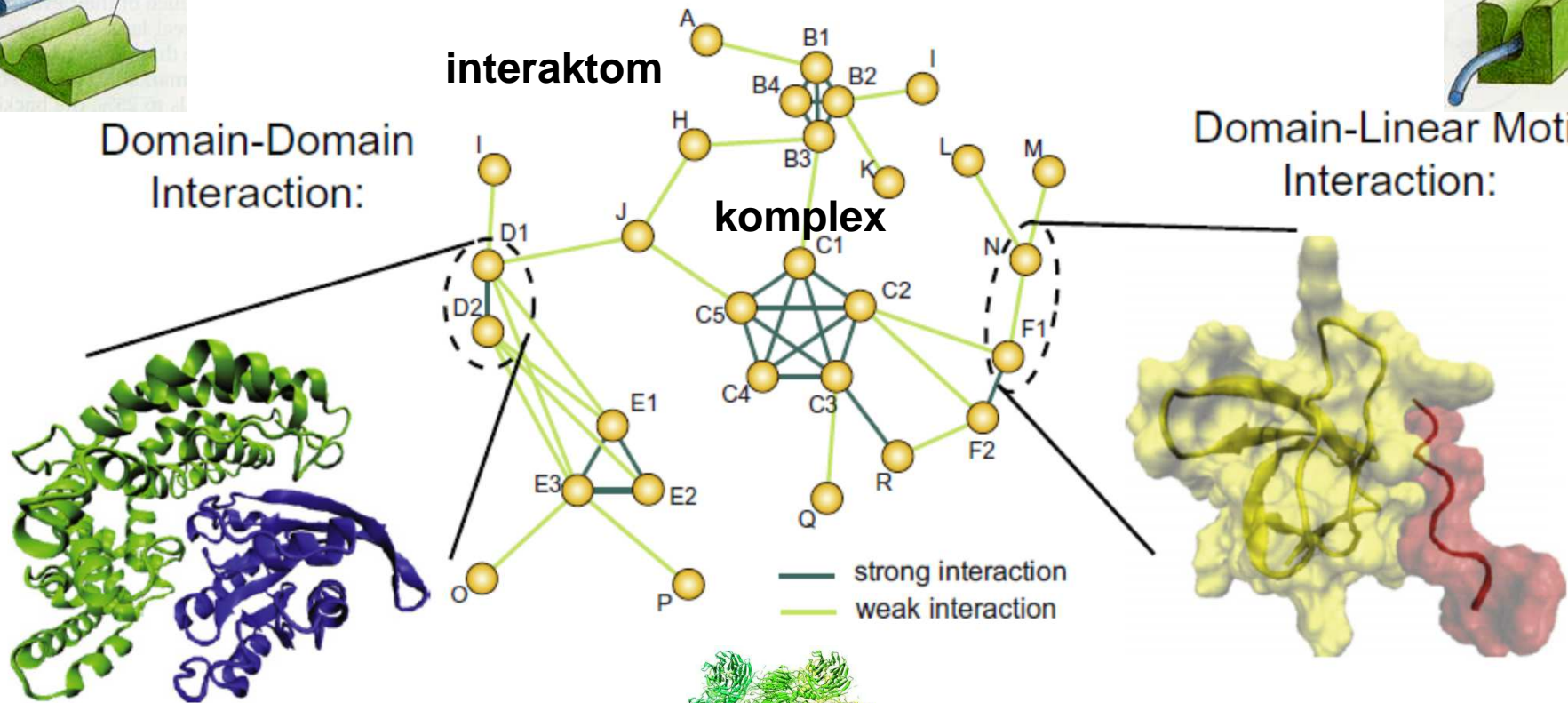
- stabilní (velké plochy, většinou součástí komplexů)
- přechodné/slabé (součást dynamických procesů – předávání signálů, modifikace)

Domain-Domain Interaction:

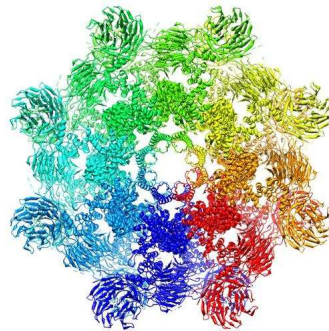

Domain-Linear Motif Interaction:

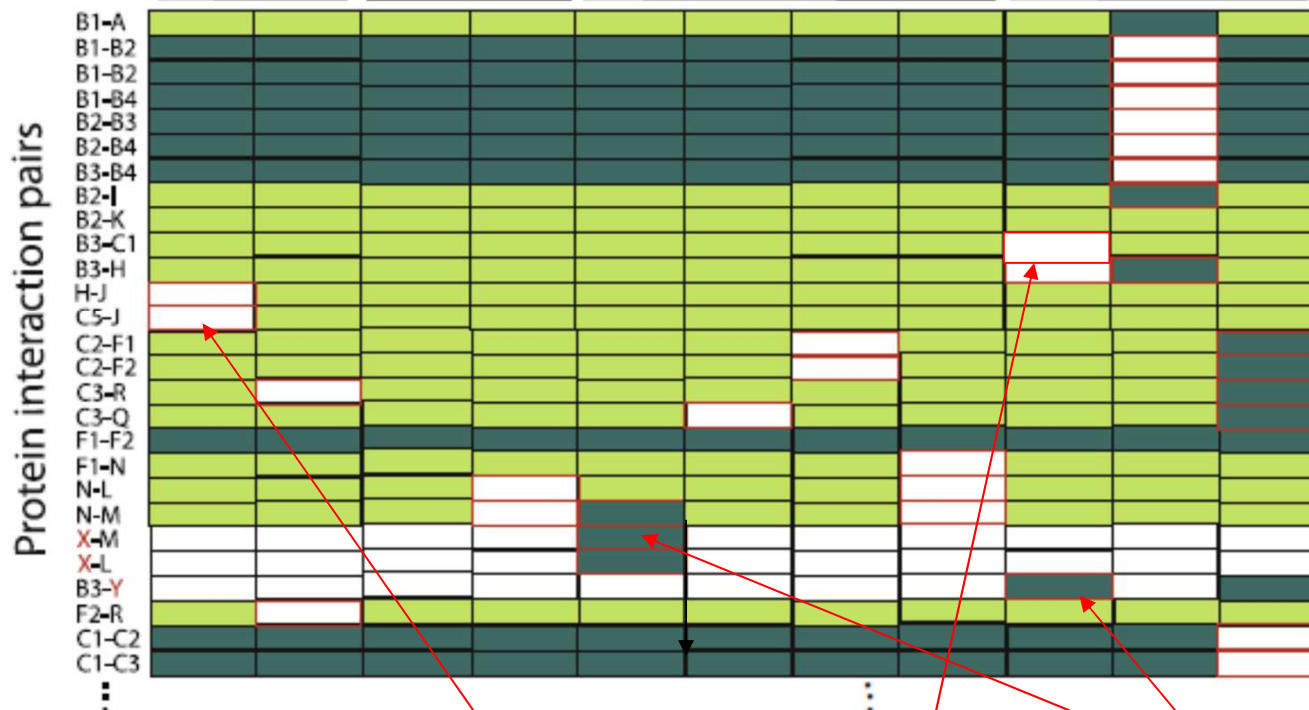
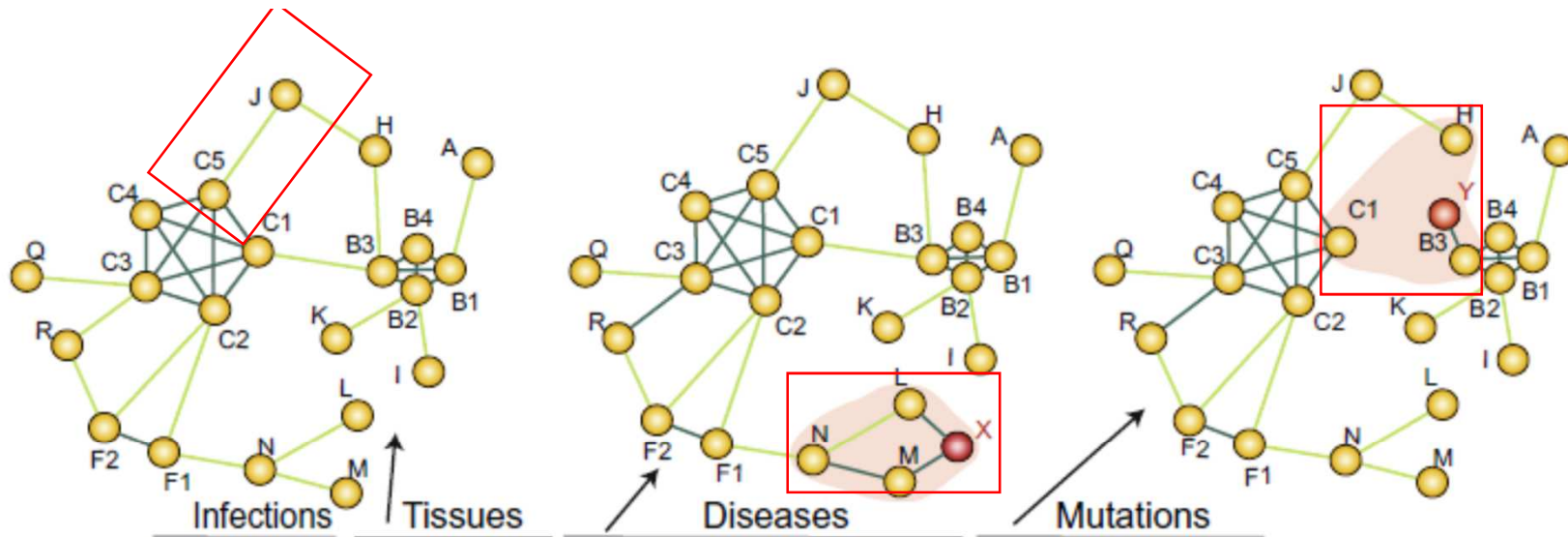

— strong interaction
— weak interaction

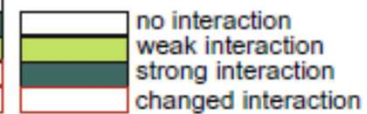
- Domain length from 25 - 500 AA
- Affinities: K_D nM to pM
- Rather stable interactions
- Examples: BTB(POZ), Ras-GAP, CARD

- Motif length from 3 - 10 AA
- Affinities: $K_D \sim \mu\text{M}$
- Rather transient interactions
- Examples: Sh3/PxxP, EVH1/FPPPP

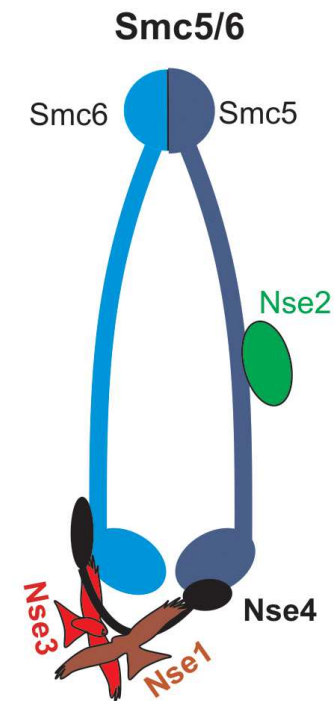
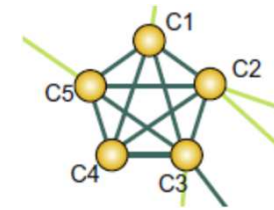
Sít' neznamená komplex (hůře popisuje stabilní komplexy, ale lépe popisuje vztahy)

modulace interakcí – inhibice (virovými proteiny, mutacemi) vs nové interakce
 Srovnání interaktomů => konzerv. interakcí (=> evoluce komplexů => evoluce organismů)

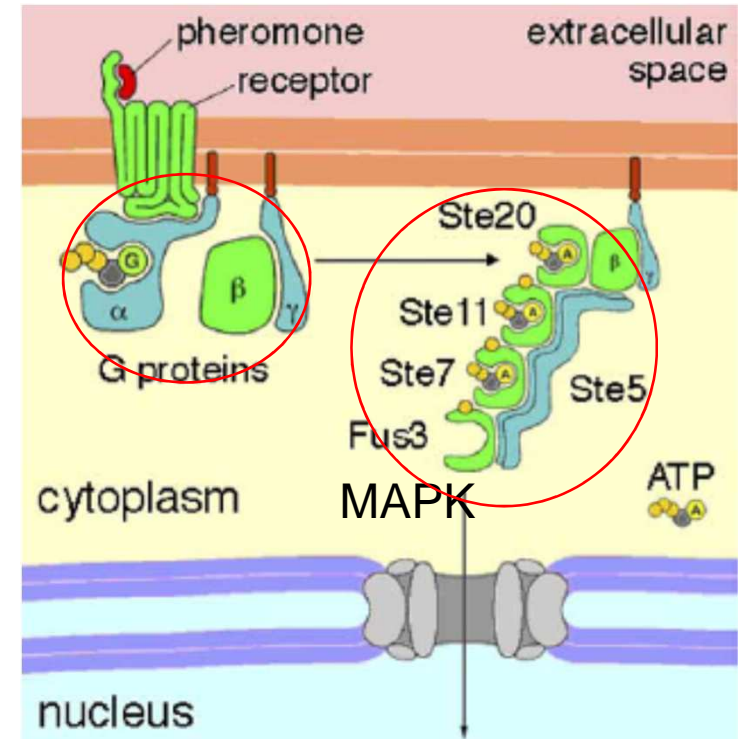
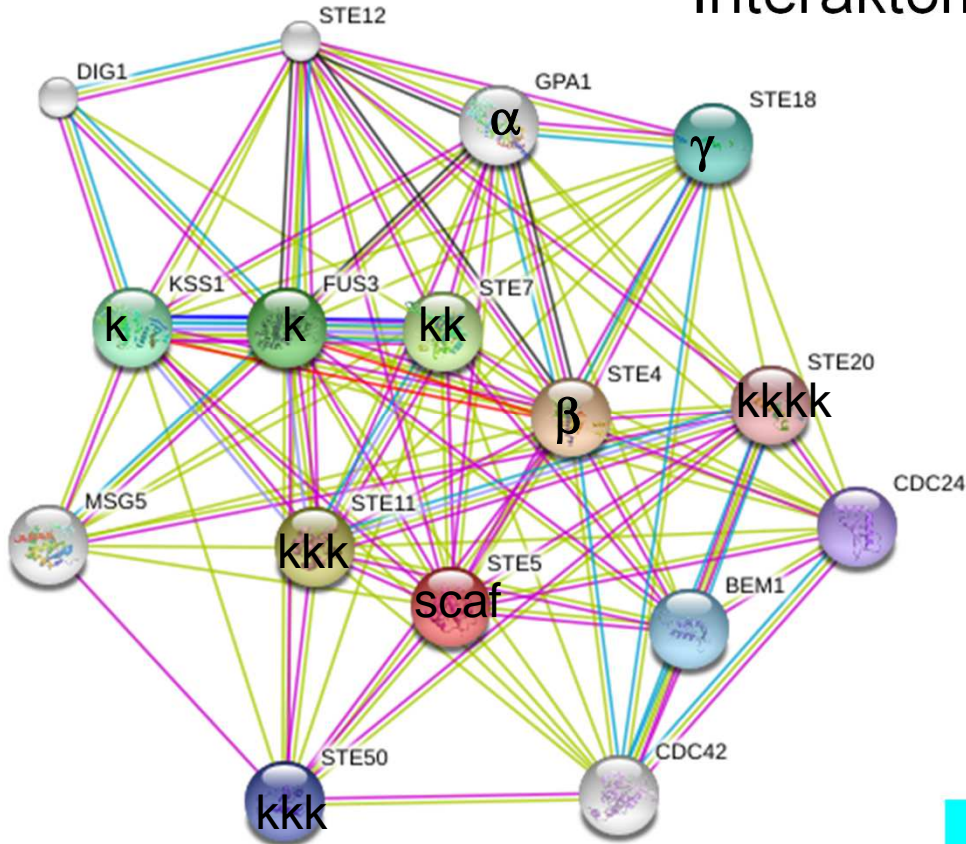
... kvarterní struktura

- více povrchů jednoho proteinu interaguje s více partnery
- vzájemné interakce více proteinů vytváří větší povrchy a vzájemně se stabilizují – vzniká pevný (kvarterní) komplex

Regulace/modulace interakcí

Interaktom x komplexom

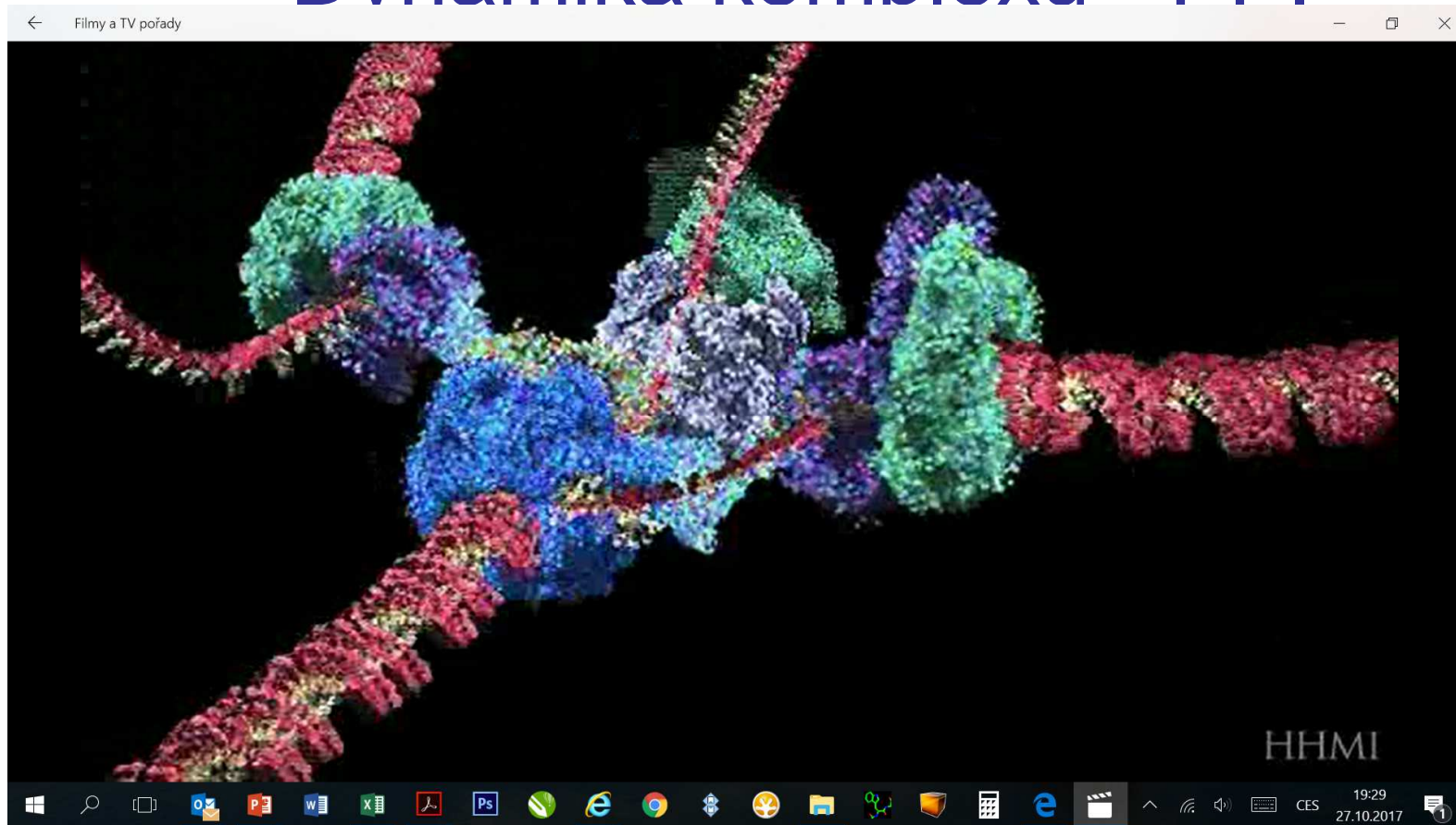

G-proteiny (β , γ) disociují a následně interagují (β) se scaffold proteinem Ste5 ... Fus3 relokalizuje do jádra a aktivuje Ste12

Síť neznamená komplex (hůře popisuje stabilní komplexy, ale lépe popisuje vztahy)

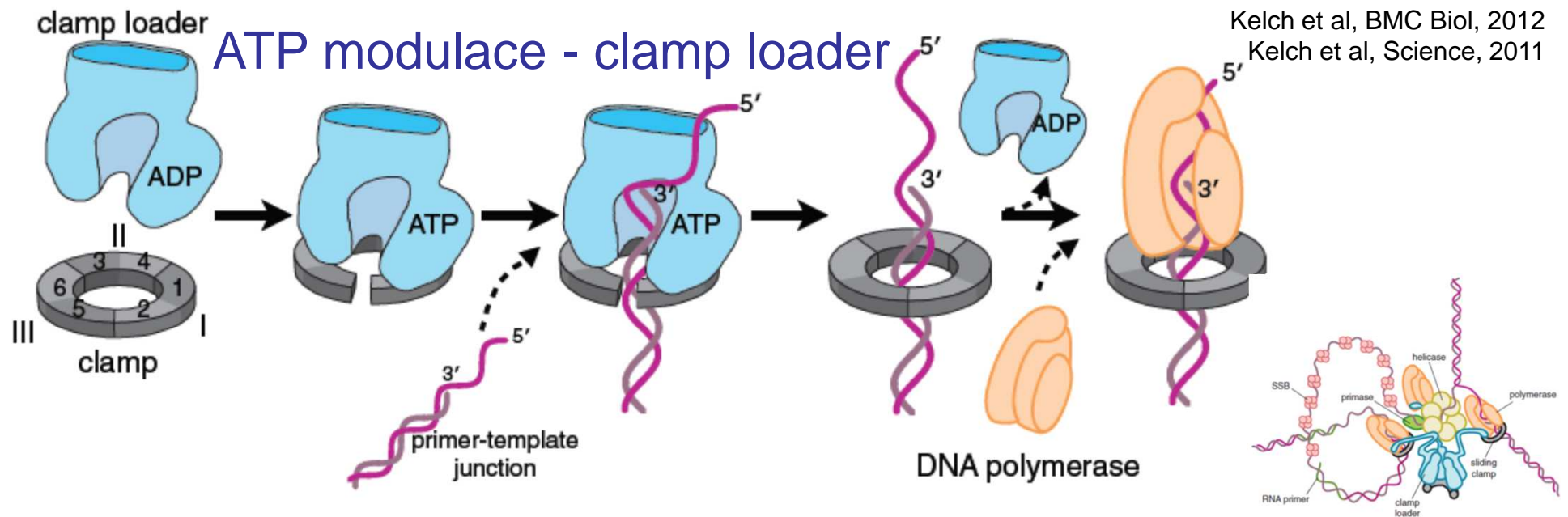
- PPI „přiblíží“ proteiny vs difuze
- koordinované předávání signálů, substrátů ...
- ligandy, PTM ... **modulují PPI** ... procesy

Dynamika komplexů - PPI

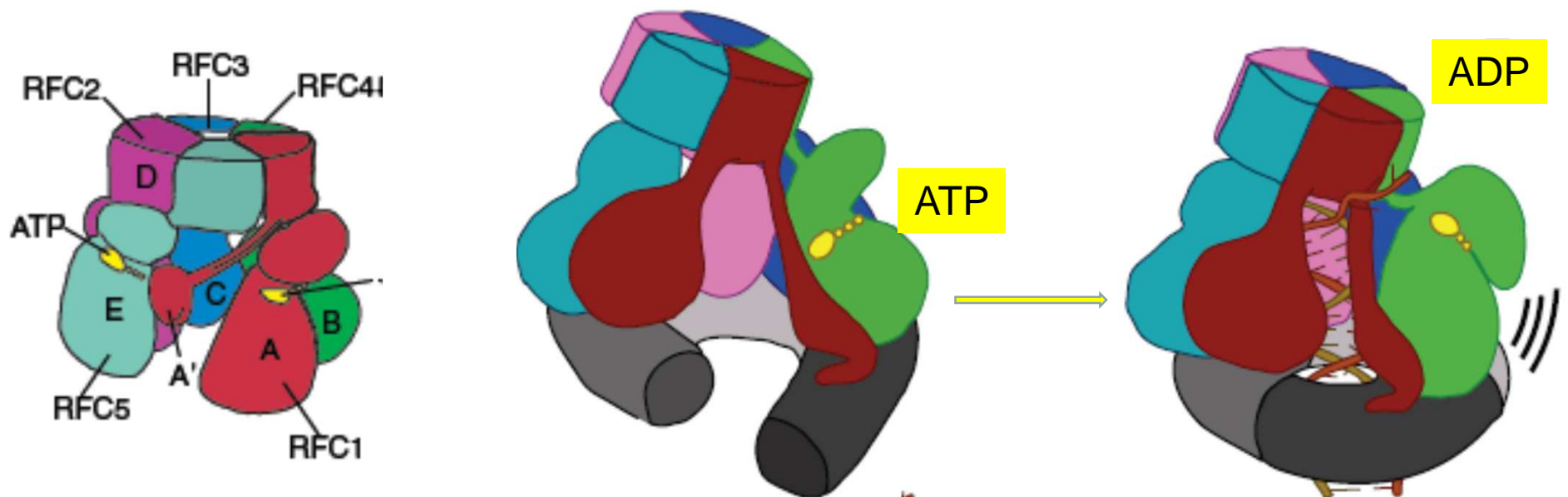

DNAi_replication_vo2-Ig

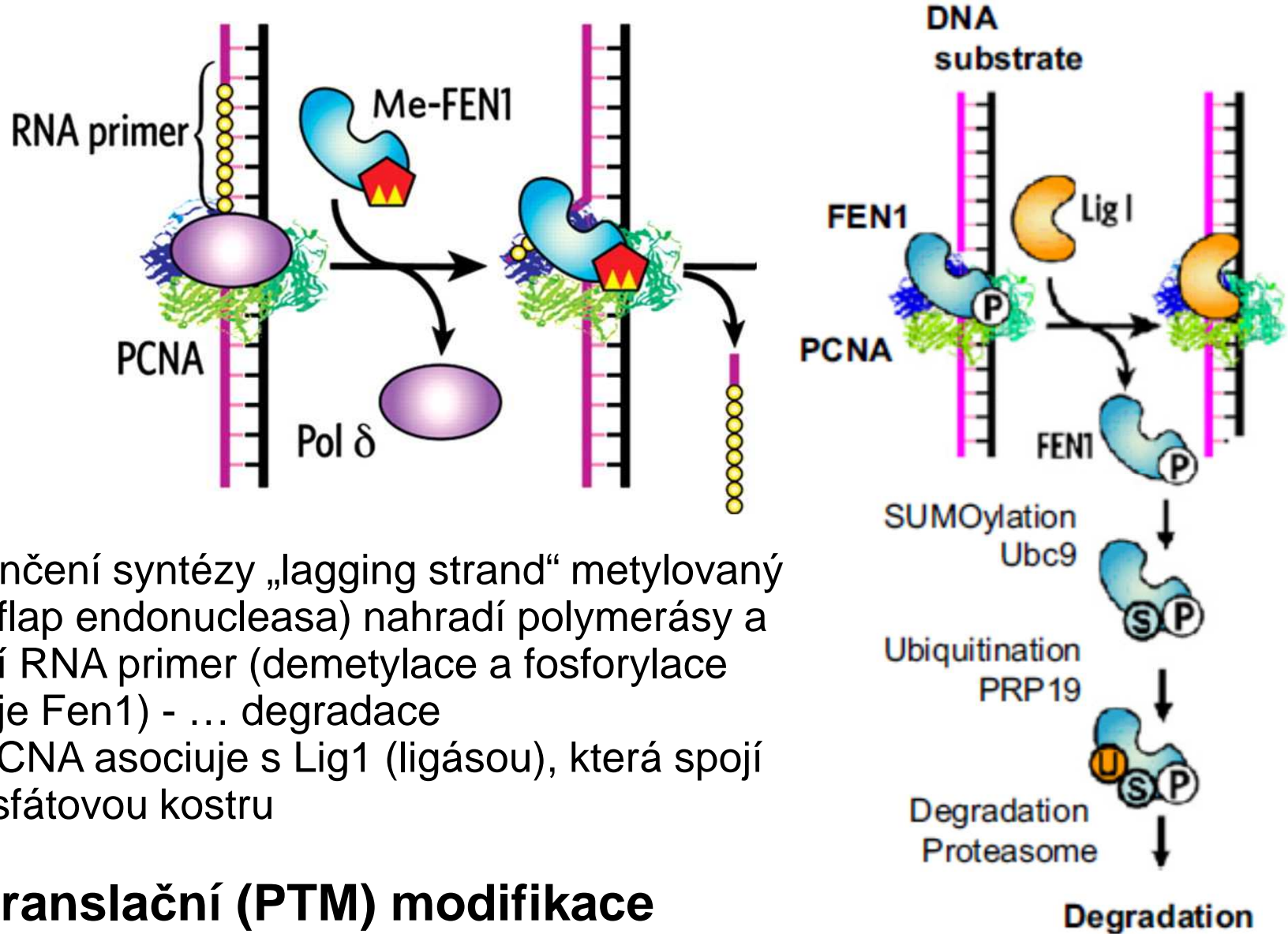
Replikace DNA (video): DNA helikasa (modrá) “denaturuje” dvoušroubovici–připojen je „clamp loader“ (šedá tlapka) - 2 raménka drží DNA polymerázy (fialové) spojené s **PCNA** („sliding clamp“, zelená). „Leading strand“ je syntetizován kontinuálně zatímco „lagging strand“ musí být primásou (žluto-zelená) odstartován (RNA primer = žlutý – Okazakiho fragmenty).

Aktivovaný (ATP) clamp loader interaguje s PCNA a otevírá ji pro DNA. Vazba DNA stimuluje hydrolýzu ATP a uvolnění clamp loader (uzavřeného s DNA).

PCNA-Fen1 -> PCNA-Lig1

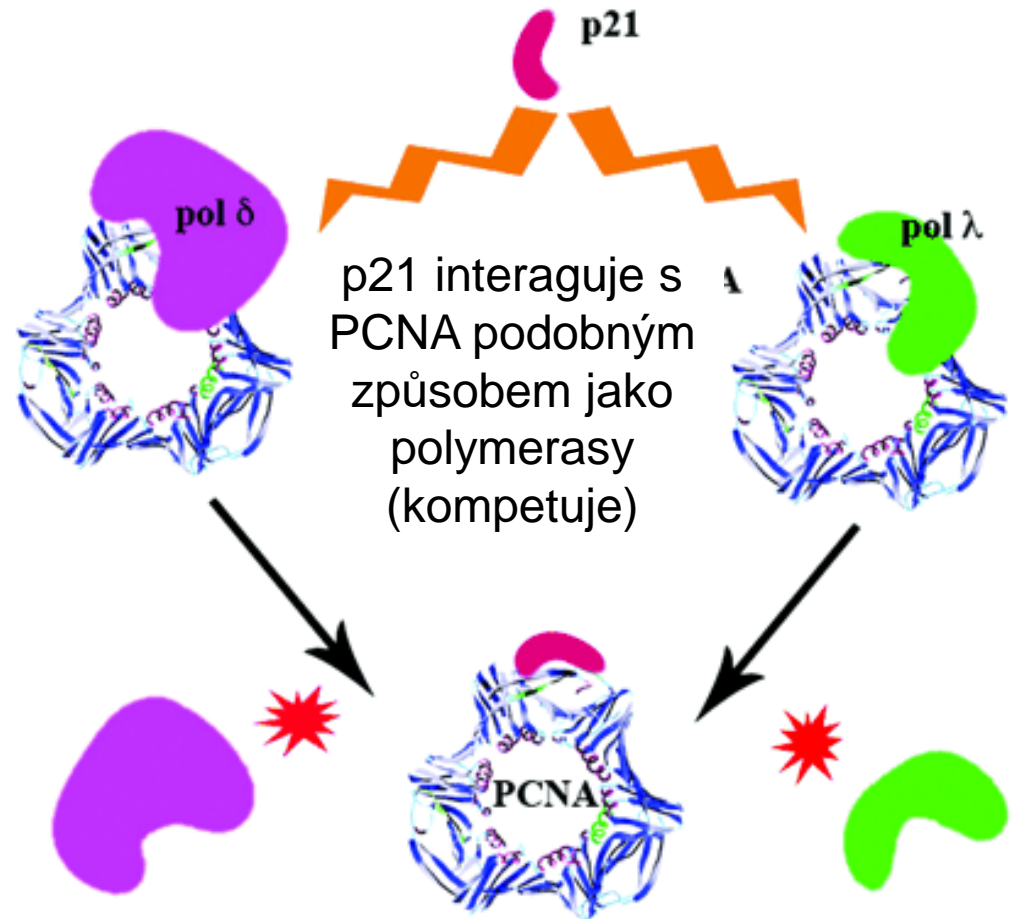
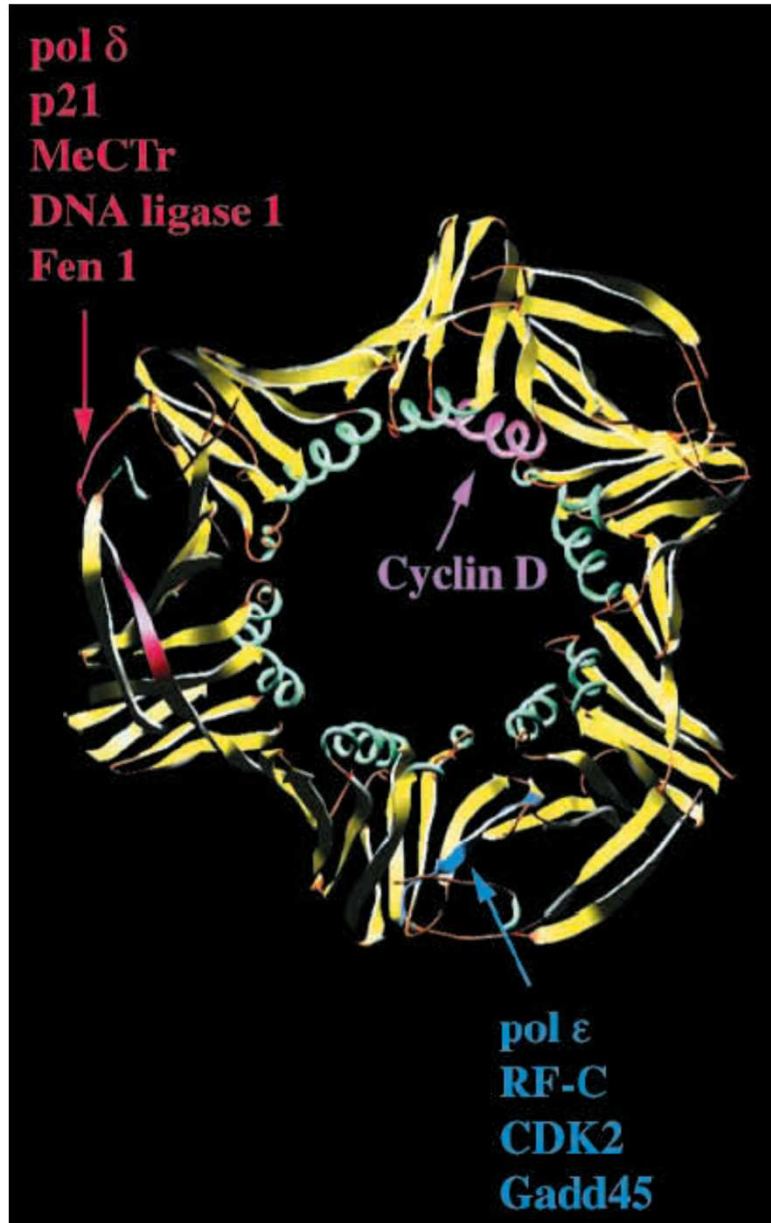

po skončení syntézy „lagging strand“ metylovaný Fen1 (flap endonucleasa) nahradí polymerázy a vyštěpí RNA primer (demethylace a fosforylace disociuje Fen1) - ... degradace poté PCNA asociuje s Lig1 (ligásou), která spojí cukrfosfátovou kostru

Posttranslační (PTM) modifikace modulují složení komplexu

Zheng a Shen, J Mol Cell Biol, 2011
Gao a spol, Mol Cell, 2012

PCNA – regulace buněčného cyklu

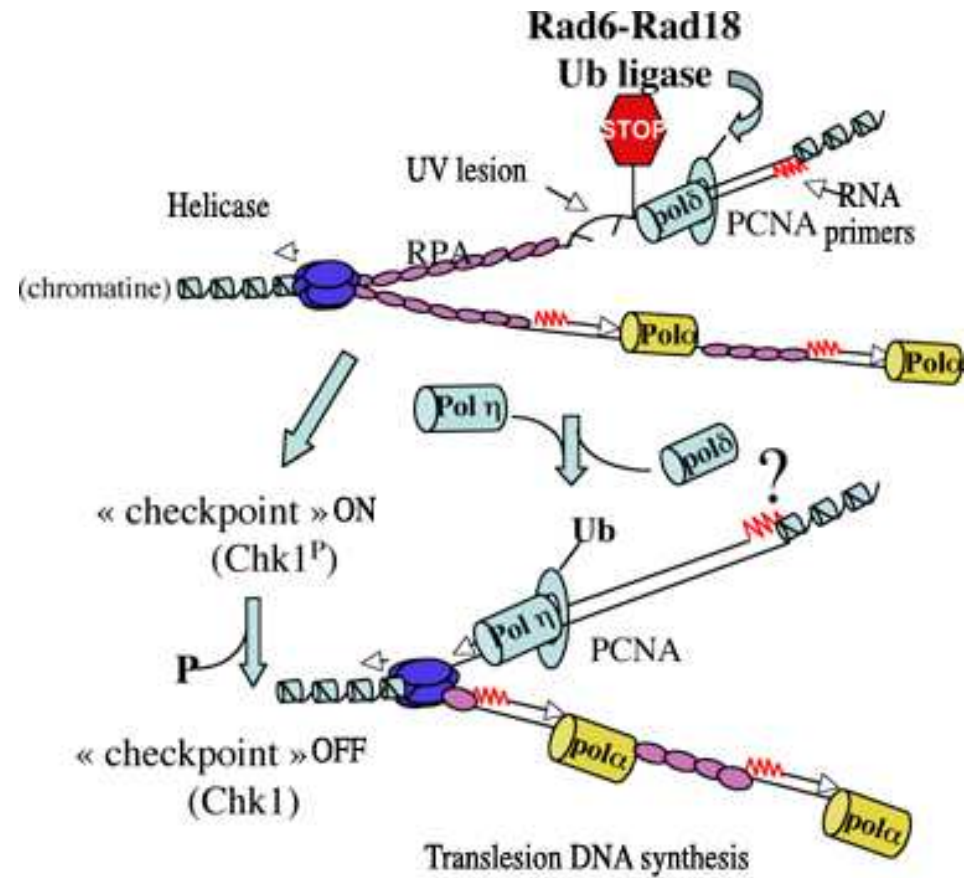
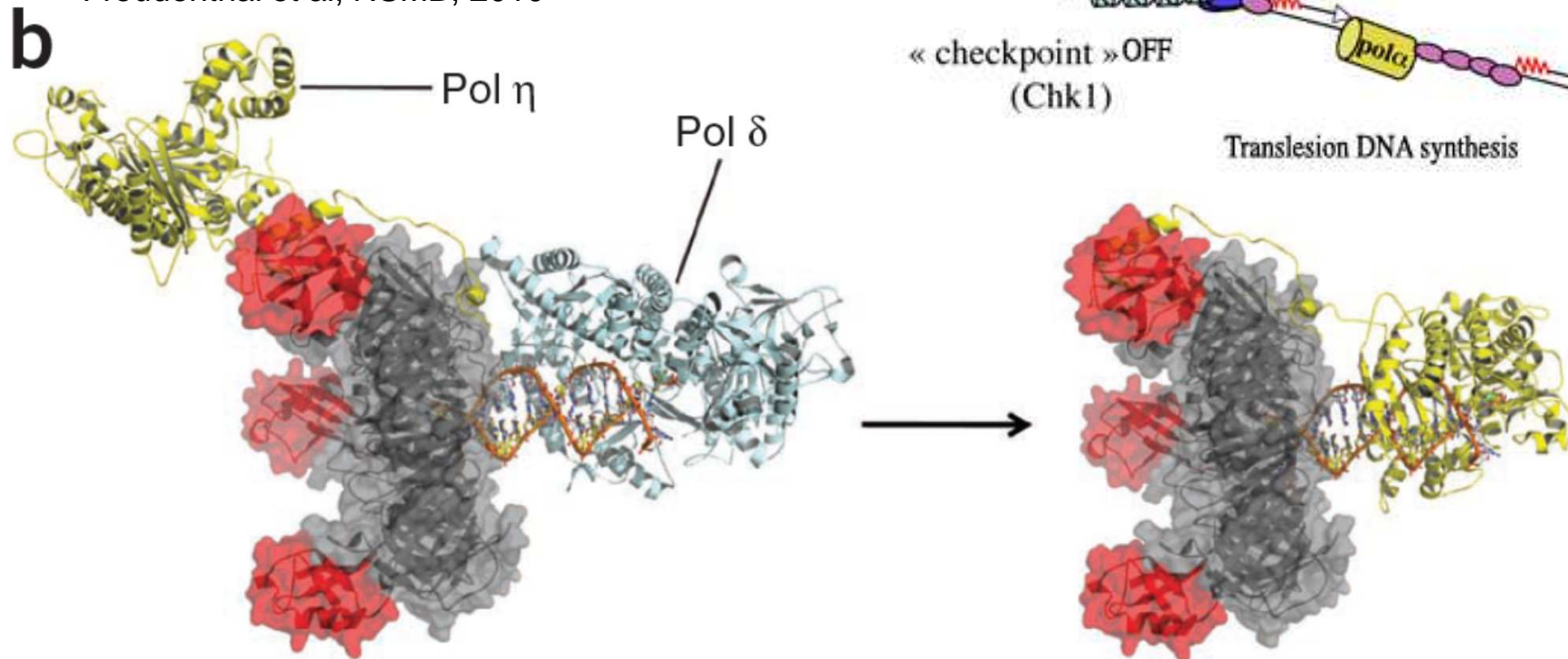
Maga et al, FASEB J, 2004

p21 blokuje přístup polymerás – zastaví se replikace a buněčný cyklus v S fázi

p21 je upregulován nádorovým supresorem p53 (v případě poškození DNA ...)

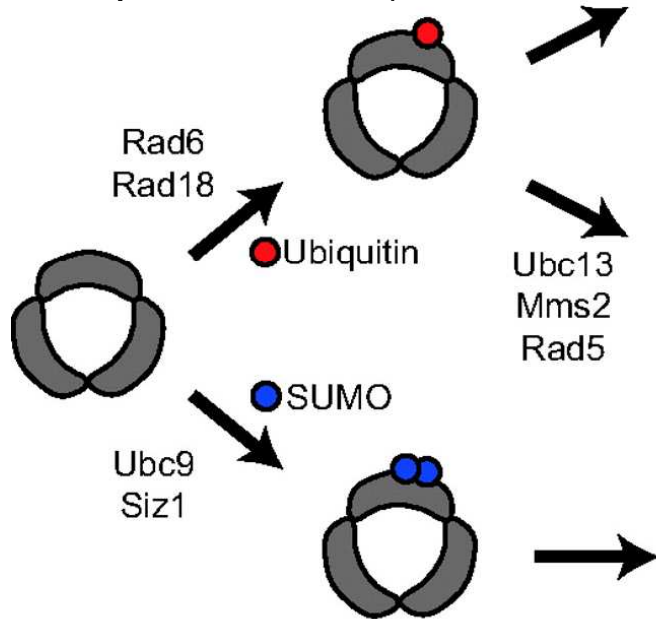
pokud je **DNA poškozená**, pol δ se zastaví a je třeba poškození nejdříve opravit – jednou z možností je „zastoupení“ jinou polymerásou, která poškozené místo „toleruje“ a překopíruje (translesion synthesis) – přepíná se ubiquitylací PCNA (na „zadní straně“) - TLS polymerasy (η , ι , κ) obsahují PIP a UBM motivy pro interakce s Ubi-PCNA

Freudenthal et al, NSMB, 2010

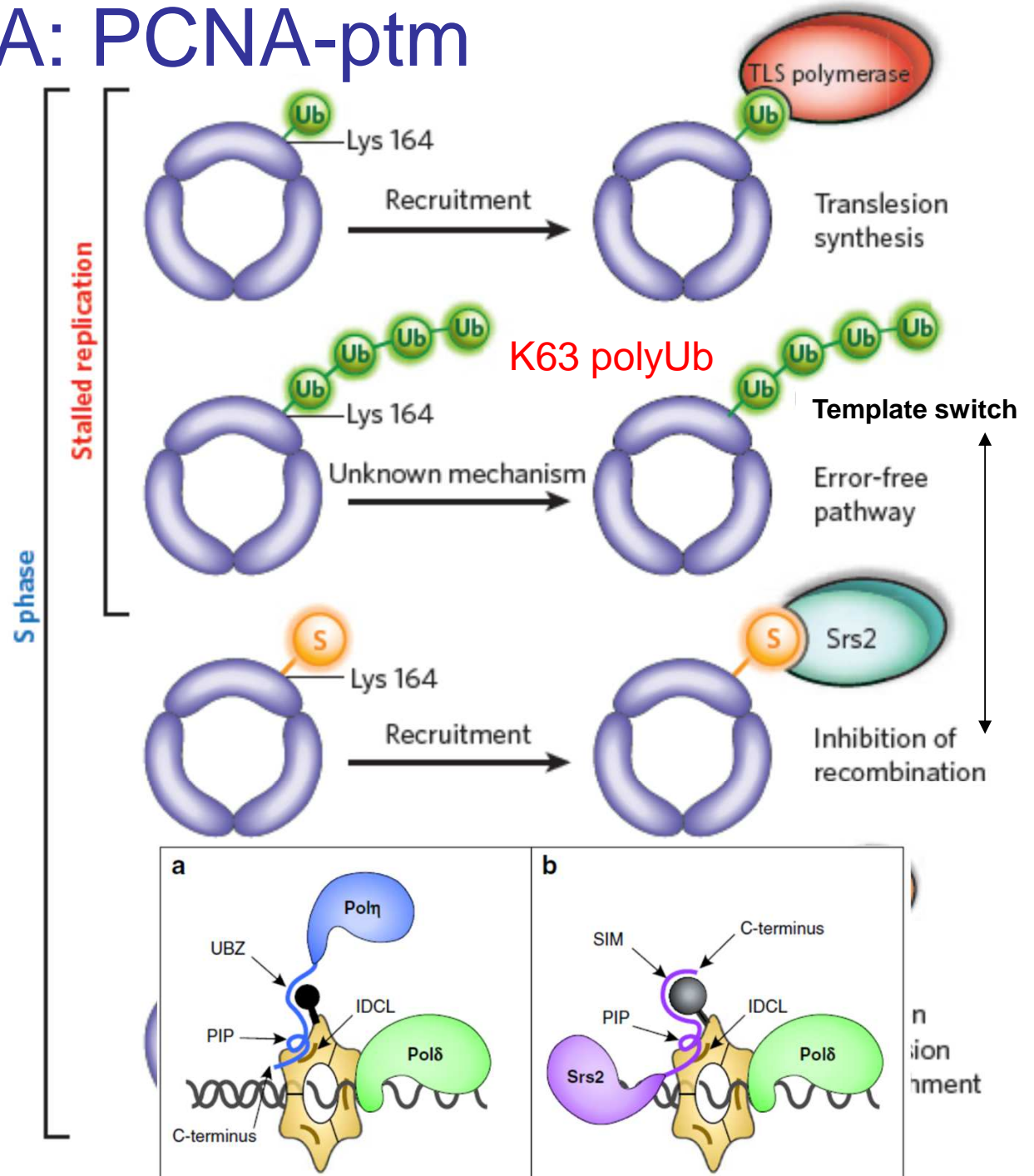
Oprava DNA: PCNA-ptm

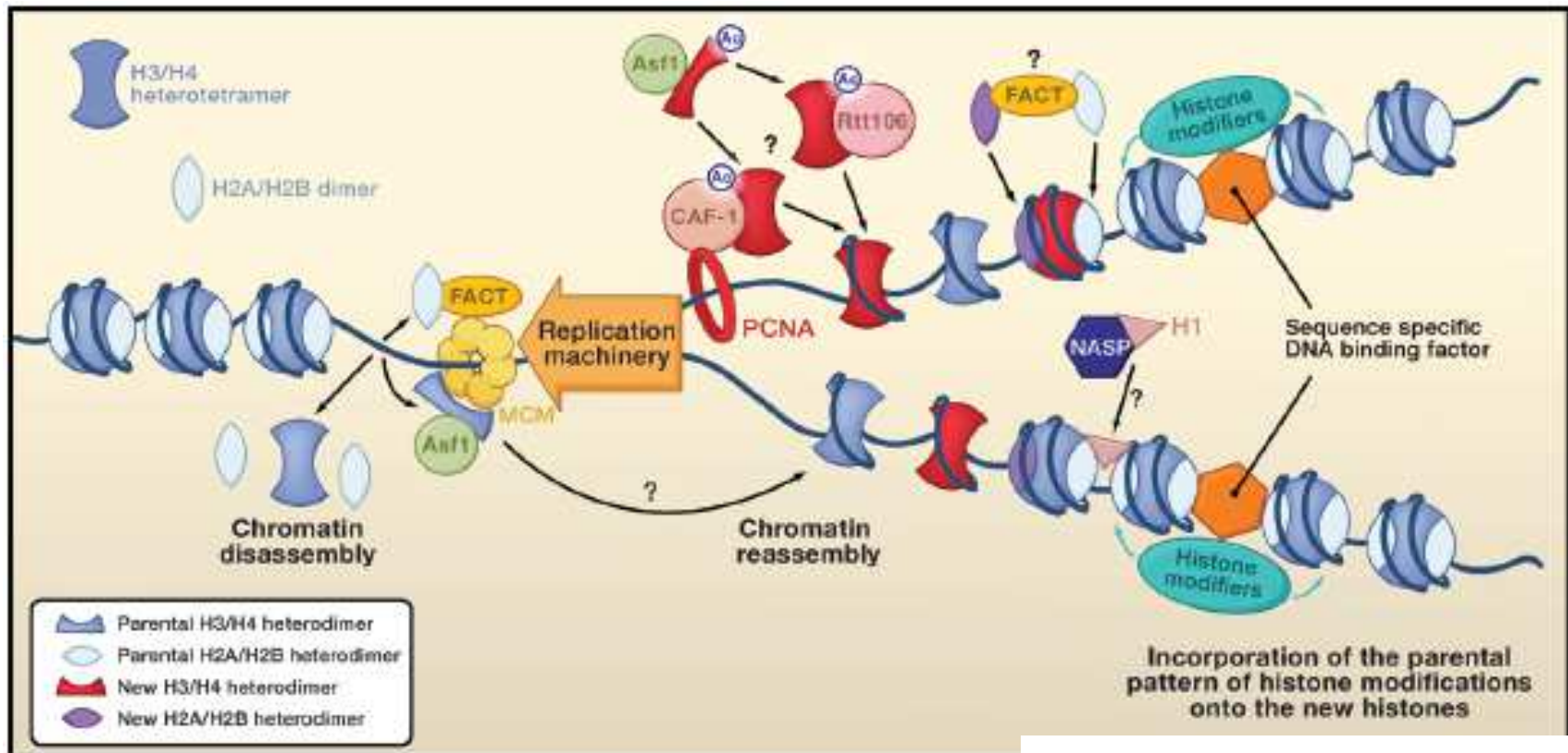
TLS polymerasy (η , ι , κ) obsahují UBM (správně přečtou chybu a zařadí správnou bázi)

Srs2 (antirekombinása) obsahuje SIM (nedovolí rekombinaci v průběhu replikace)

Bergink & Jentsch, Nature, 2009
Sale et al, JCS, 2012

PCNA asociuje s CAF1 (chromatin assembly factor) a pomáhá znovunavázání histonů (nukleosomů) a vzniku chromatinu

PCNA je “swiss-army knife” (PCNA je „core – jádro“ komplexů)

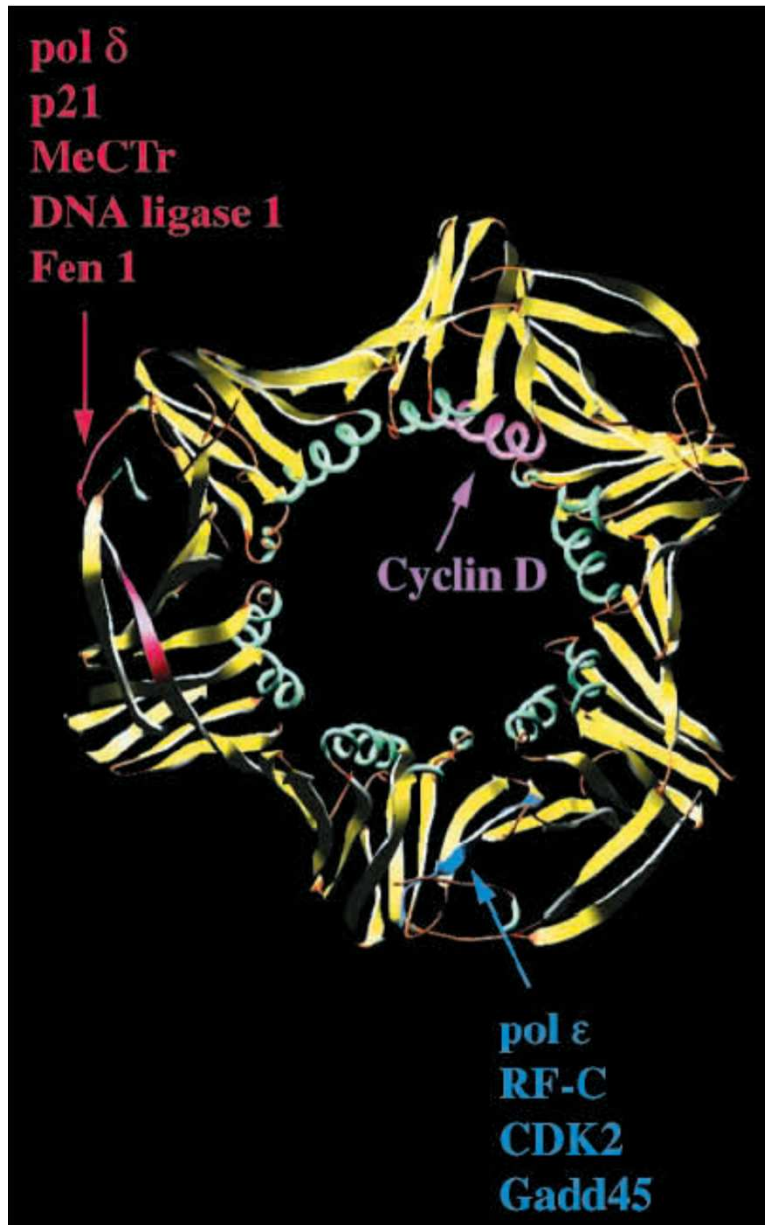

PCNA – moduly

Moldovan et al., Cell, 2007

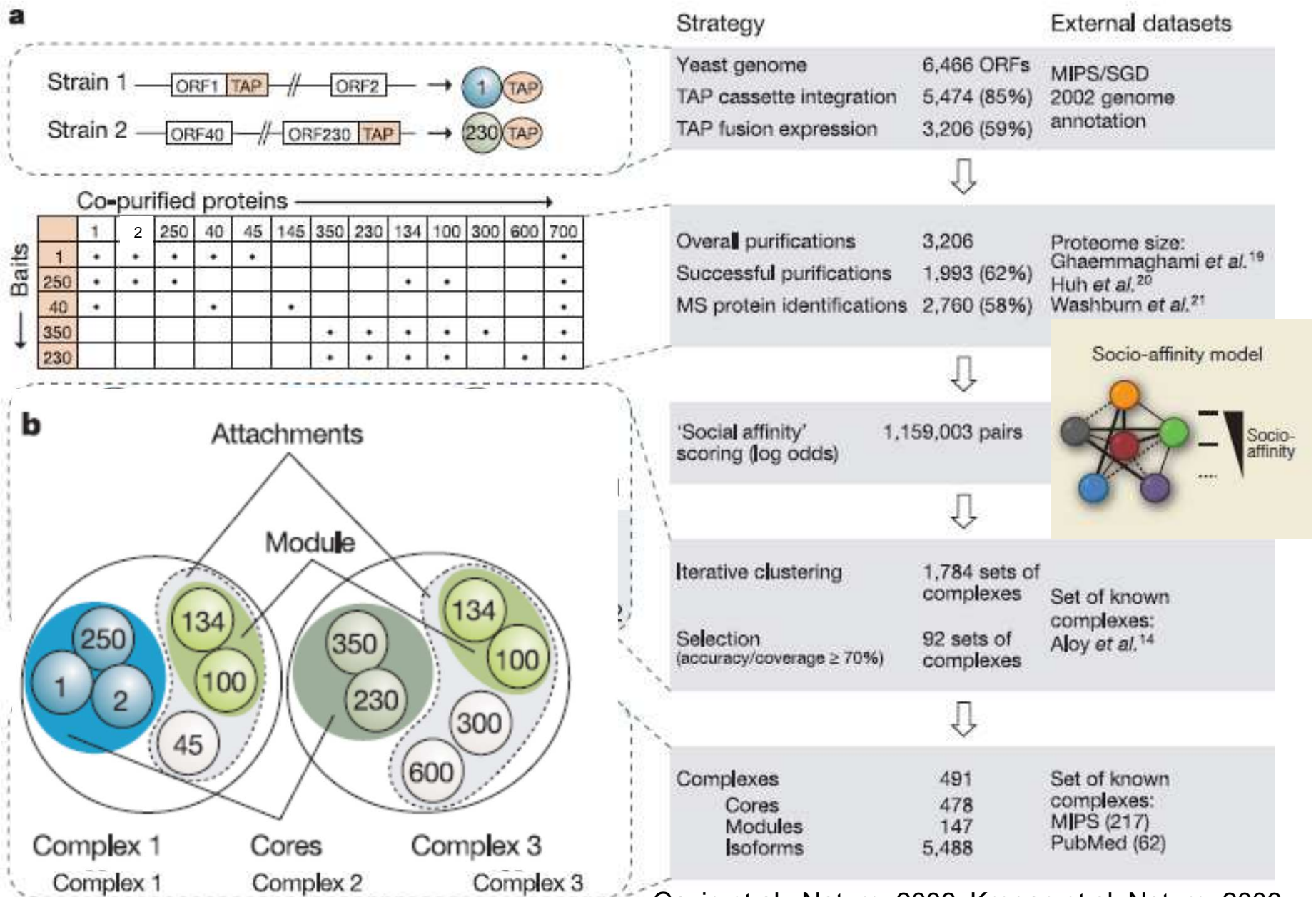
PCNA je „jádrem“ pro mnoho „attachments“
tj. s mnoha funkčními moduly

- Loading
- Sliding
- Terminace
- Buněčný cyklus
- TLS a oprava DNA
- Chromatinizace ...

Activities	Proteins
DNA polymerases	Pol δ , Pol ϵ , Pol η , Pol ι , Pol κ , Pol ζ , Pol λ , Pol β , Rev1
Clamp loader	Rfc1, Rfc3, Rfc4
Flap-endonuclease	FEN-1
DNA ligase	DNA Ligase 1
Topoisomerase	Topo II α
Replication licensing factor	Cdt1
E3 ubiquitin ligases	Rad18, Rad5
E2 SUMO-conjugating enzyme	Ubc9
Helicases, ATPases	Srs2, Rrm3, Mgs1, WRN, RECQ5
Mismatch repair enzymes	Msh3, Msh6, Mlh1, EXO1
Base excision repair enzymes	UNG2, MPG, NTH1, hMYH, APE1, APE2, XRCC1
Nucleotide excision repair enzyme	XPG
Poly (ADP-ribose) polymerase	PARP-1
Histone chaperone	CAF-1
Chromatin remodeling factor	WSTF
Histone acetyltransferase	p300
Histone deacetyltransferase	HDAC1
DNA methyltransferase	DNMT1
Sister-chromatid cohesion factors	Eco1, Chl1, Ctf18
Protein kinases	CDK2, EGF Receptor
Cell-cycle regulators	p21, p57, Cyclin D1
Apoptotic factors	Gadd45, ING1b, p53

Izolace komplexů z kvasinky *Saccharomyces cerevisiae*

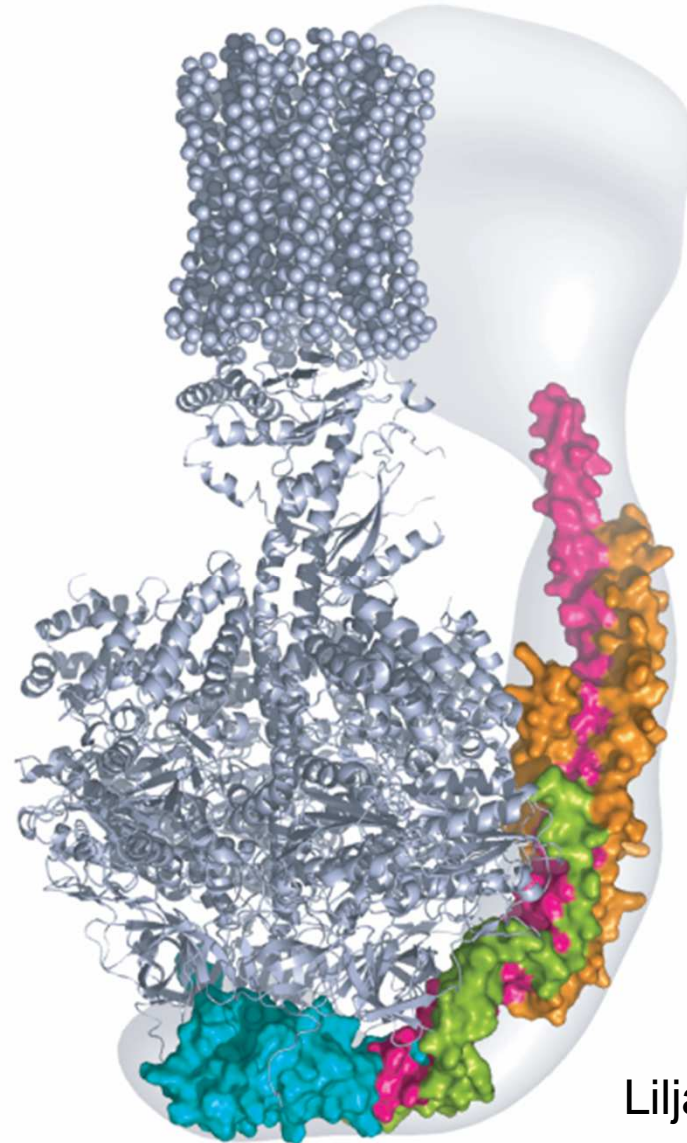

Gavin *et al.*, Nature, 2006; Krogan *et al.*, Nature, 2006

Stabilní komplex – molekulární stroj

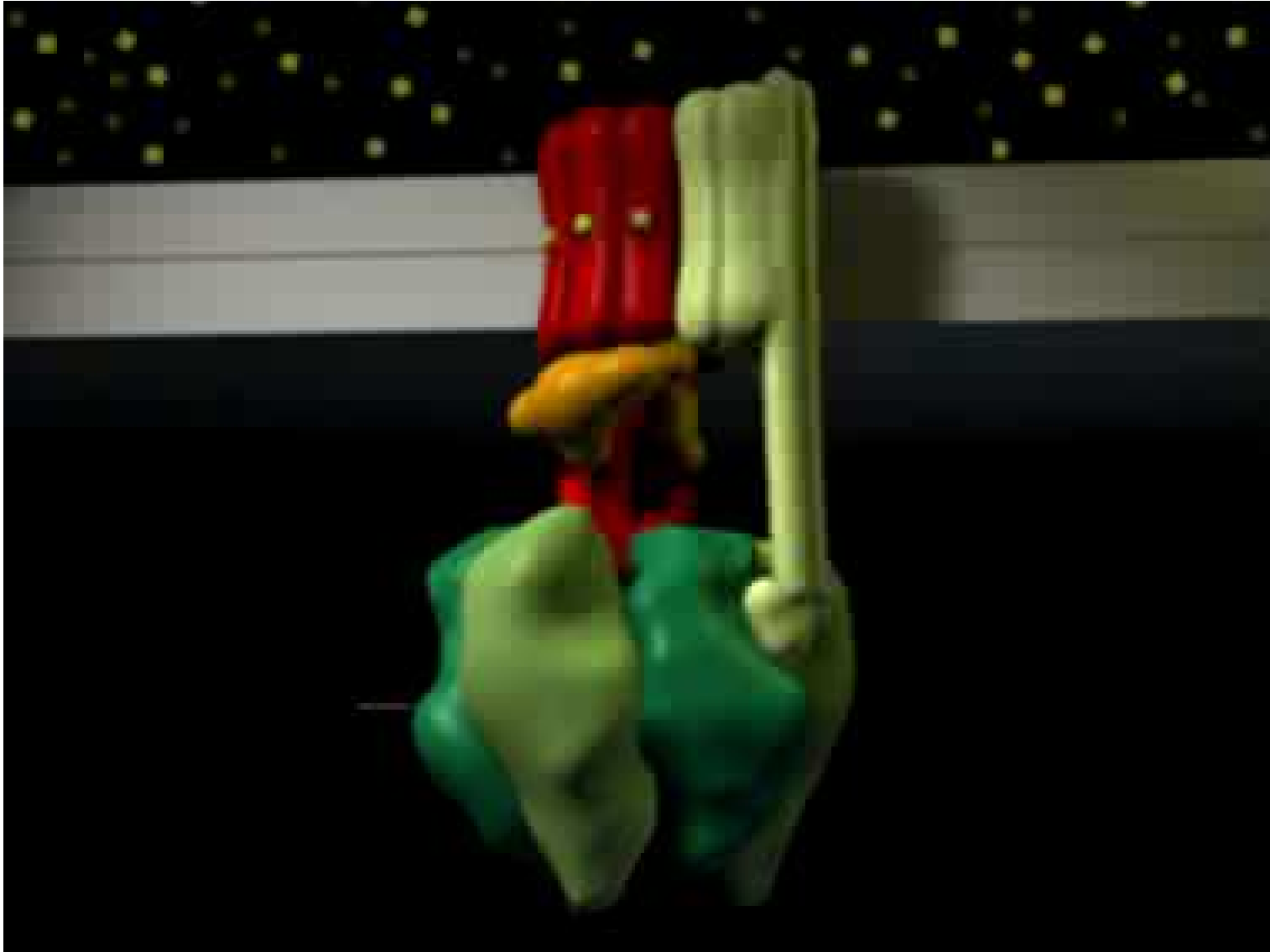

ATPasová pumpa -
komplex se stálým
složením/poměrem
podjednotek („neměnný“)

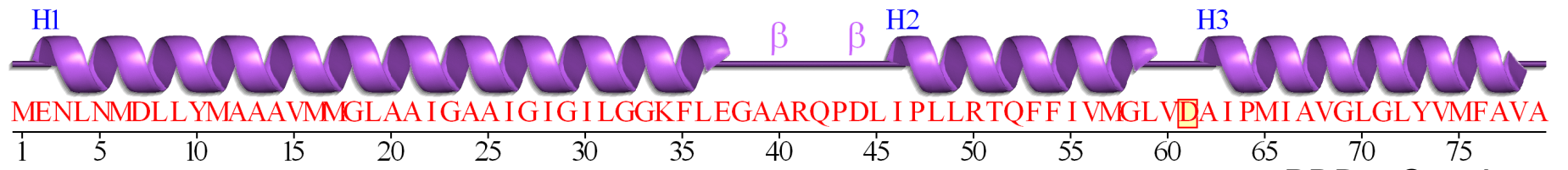

Liljas a spol.

14.4-ATP_synthase – učebnice: Alberts a spol, Molekulární biologie buňky.

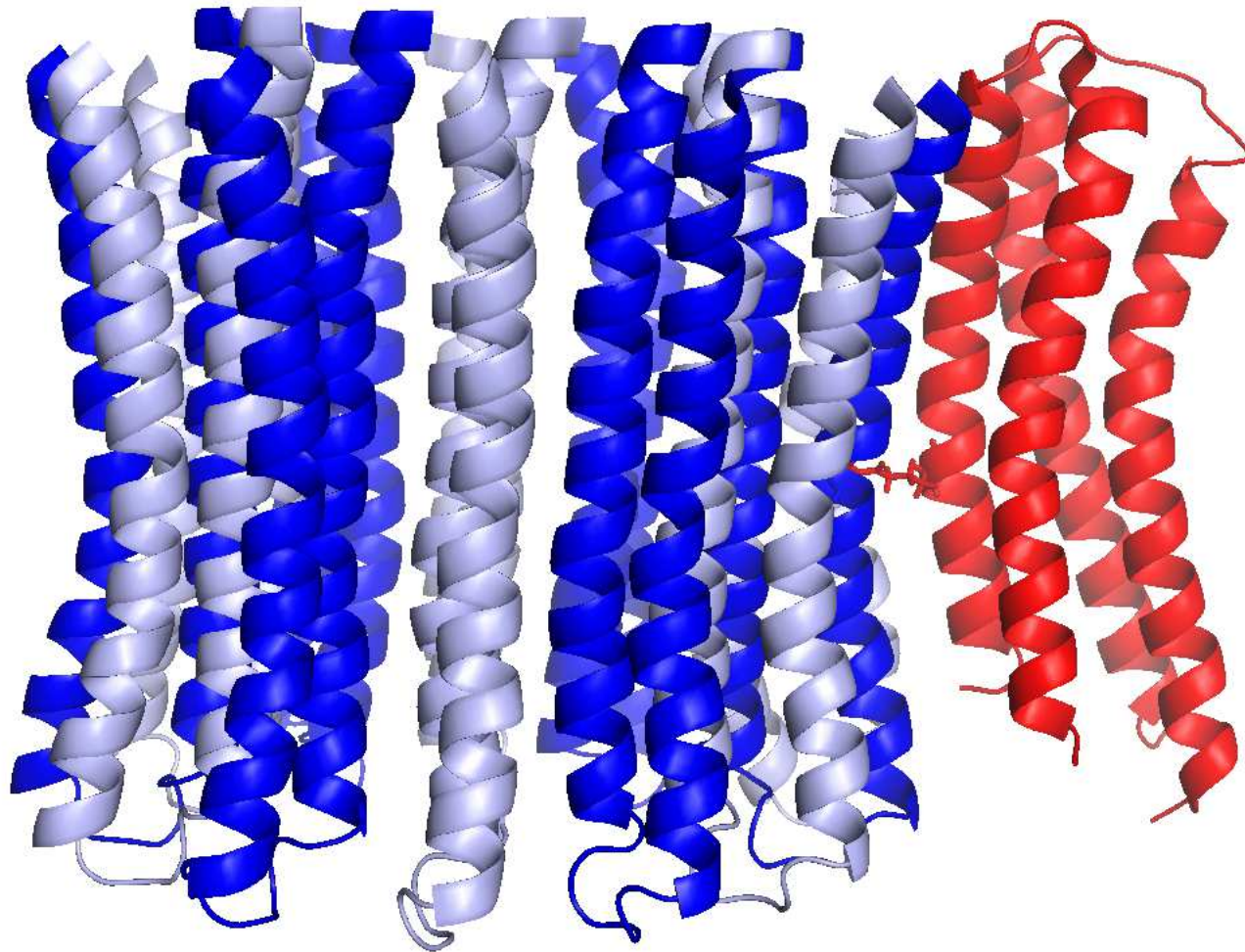

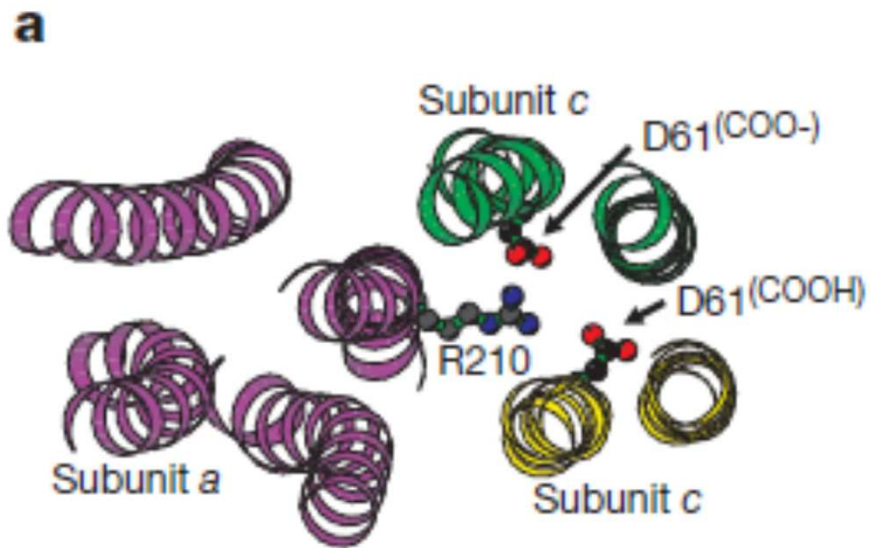
„ATP syntasa je jedním z divů molekulárního světa“. Je to molekulární motor – „nanostroj“ – vyrábějící většinu ATP (energie).

pumpa obsahuje arginin, který předává proton/vodík aspartátu

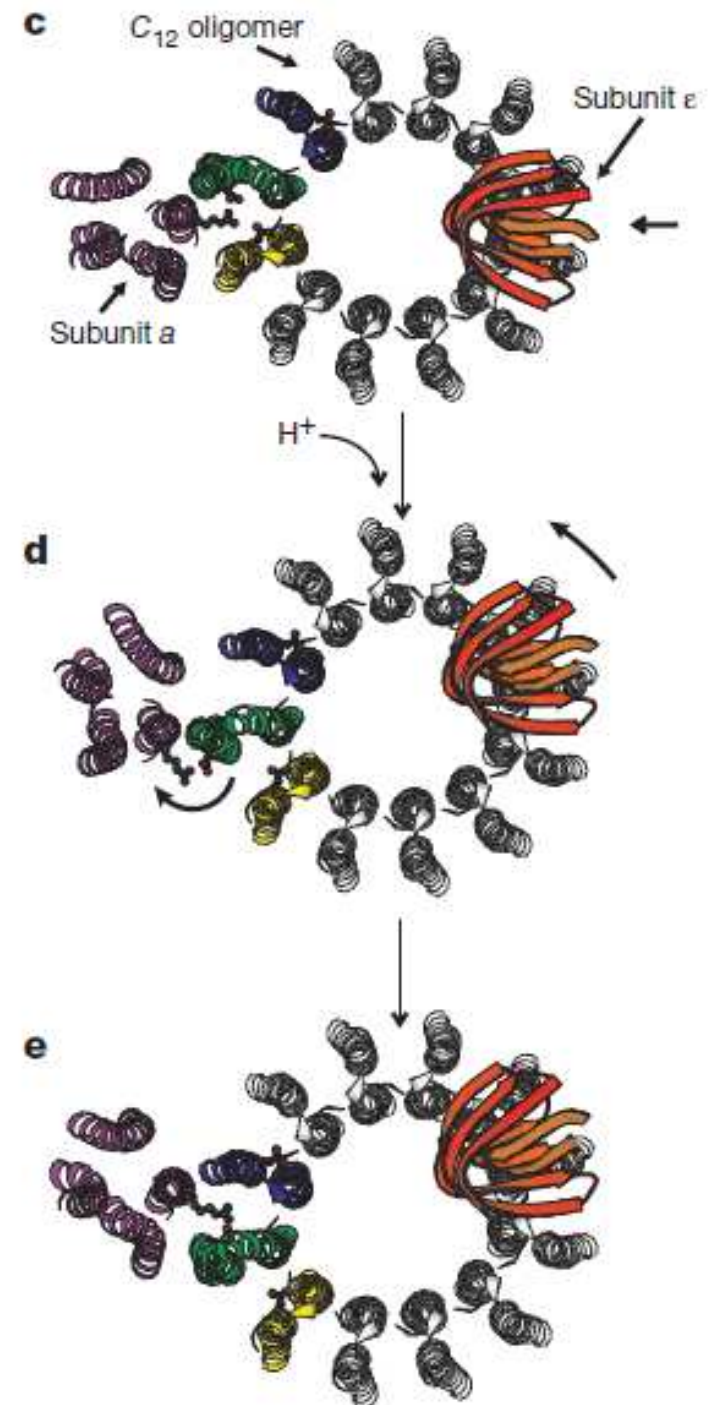
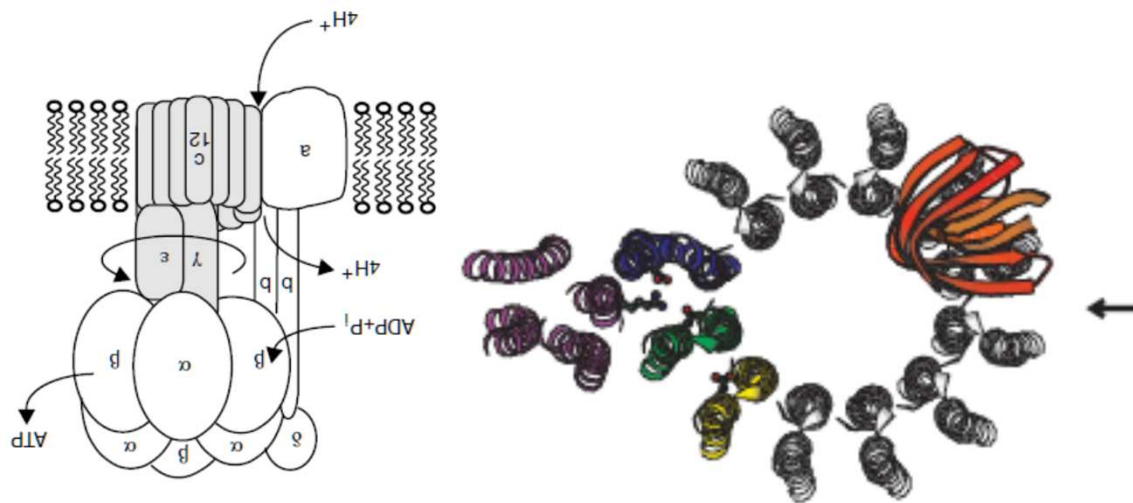
PDB: 1C17:A

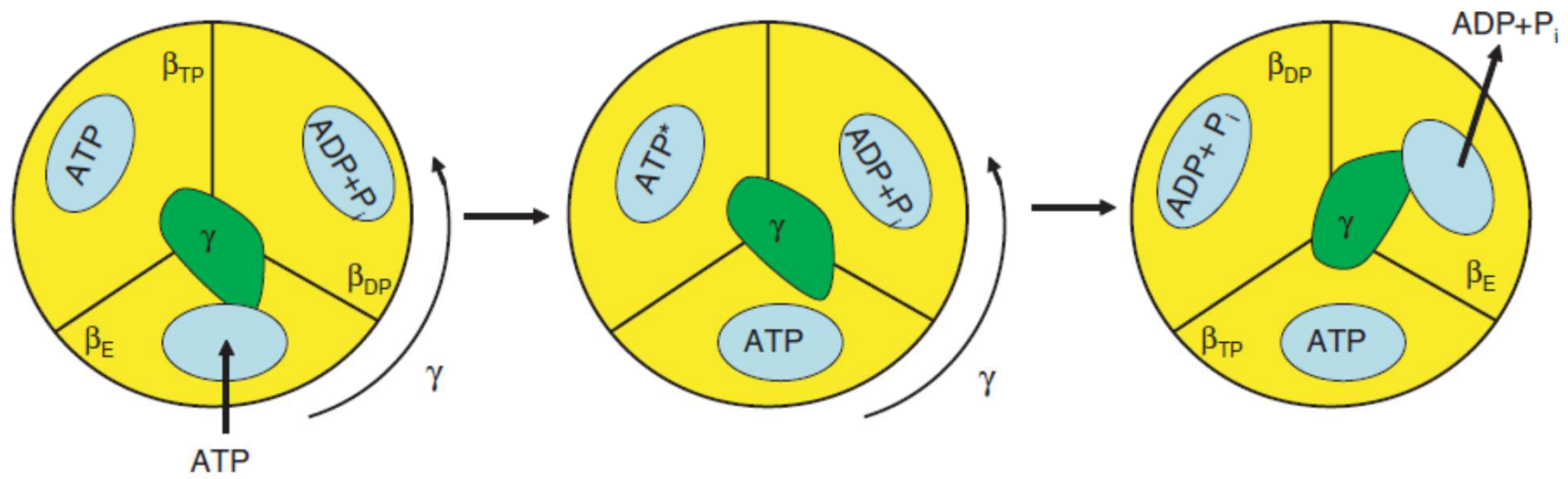

Rastogi & Girvin, Nature, 1999

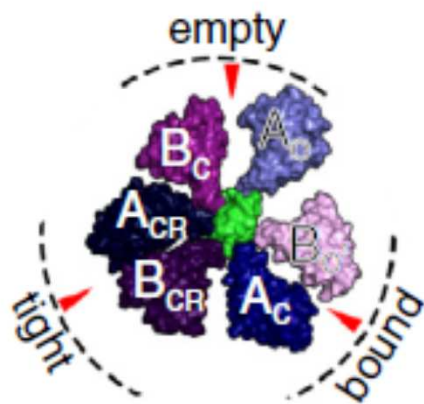
podjednotka a obsahuje arginin, který předává proton/vodík aspartátu - dochází k neutralizaci náboje tzn. posun do hydrofobní části – otočka.

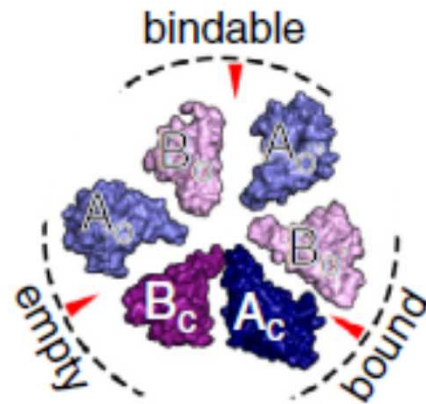
State 1

A_3B_3DF
(+ AMPPNP)

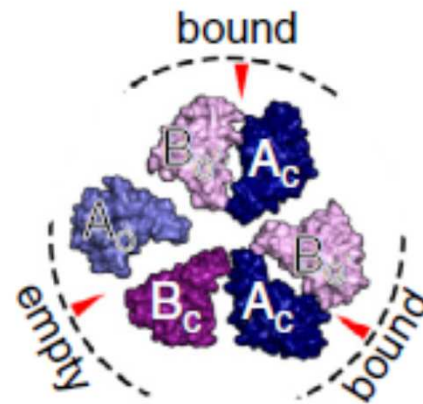
State 2

A_3B_3

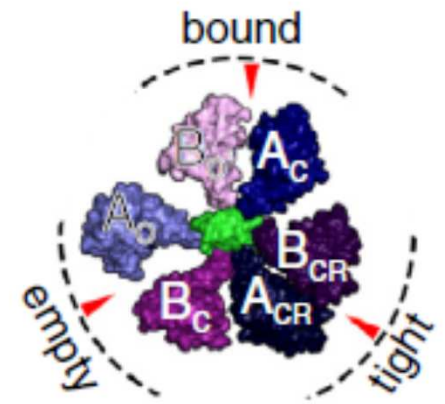
State 3

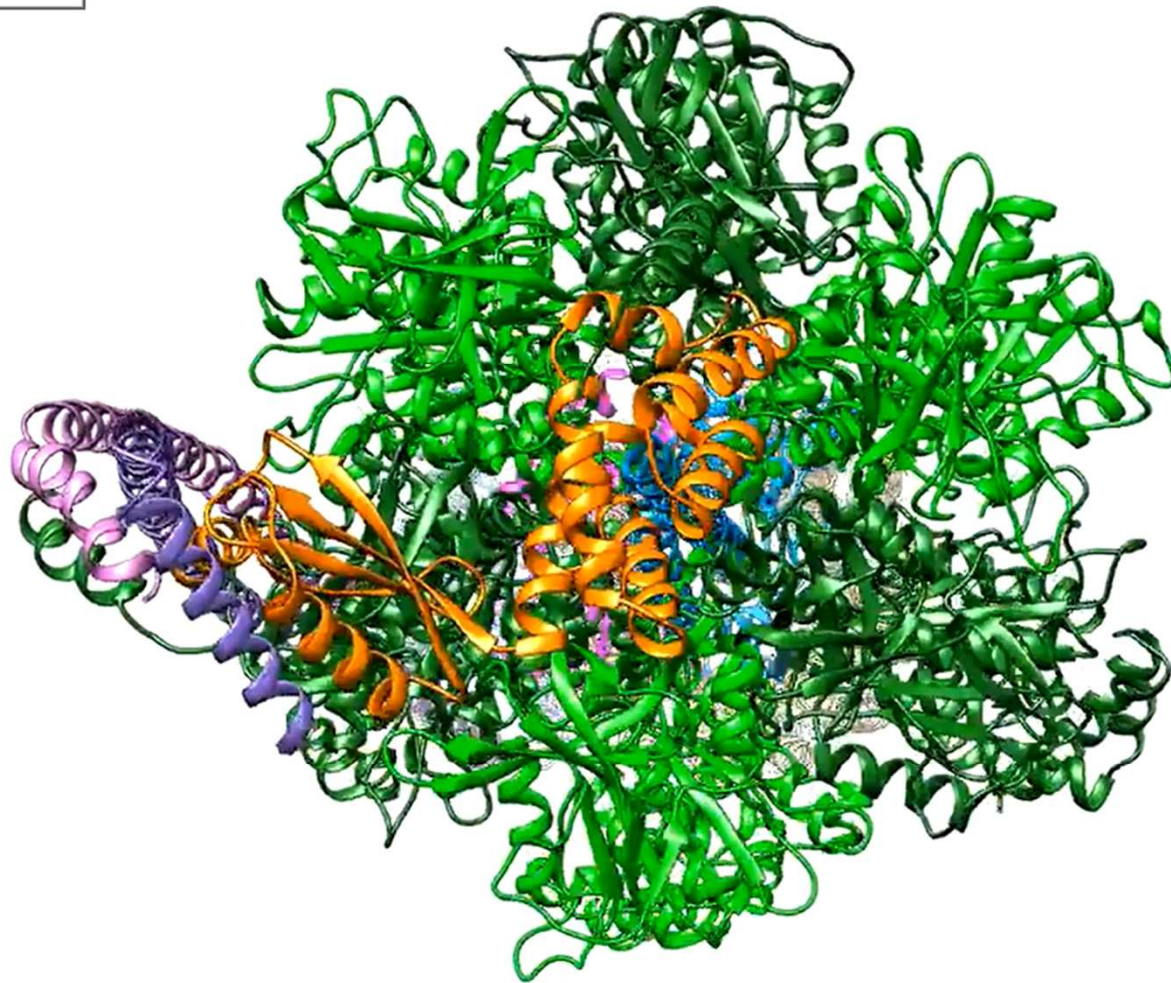
A_3B_3
+ AMPPNP

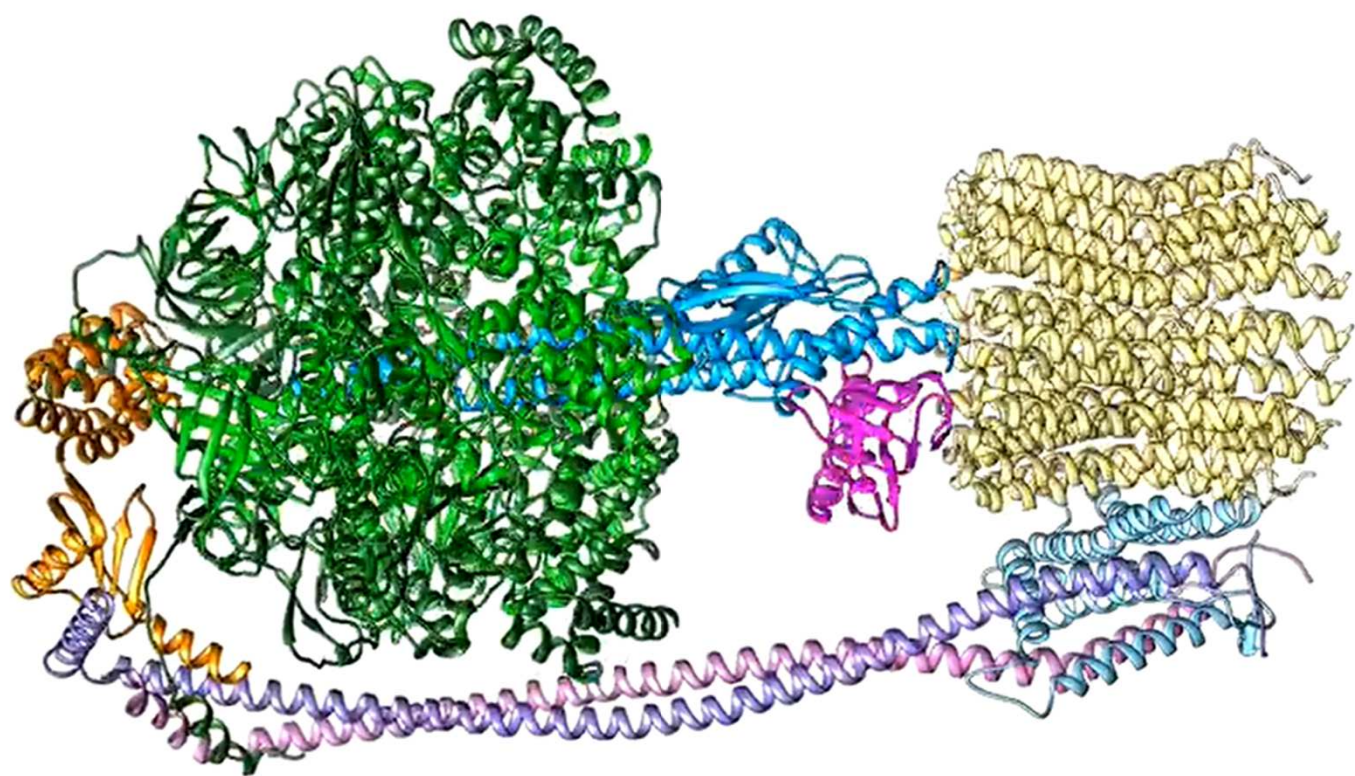
State 4 (=1)

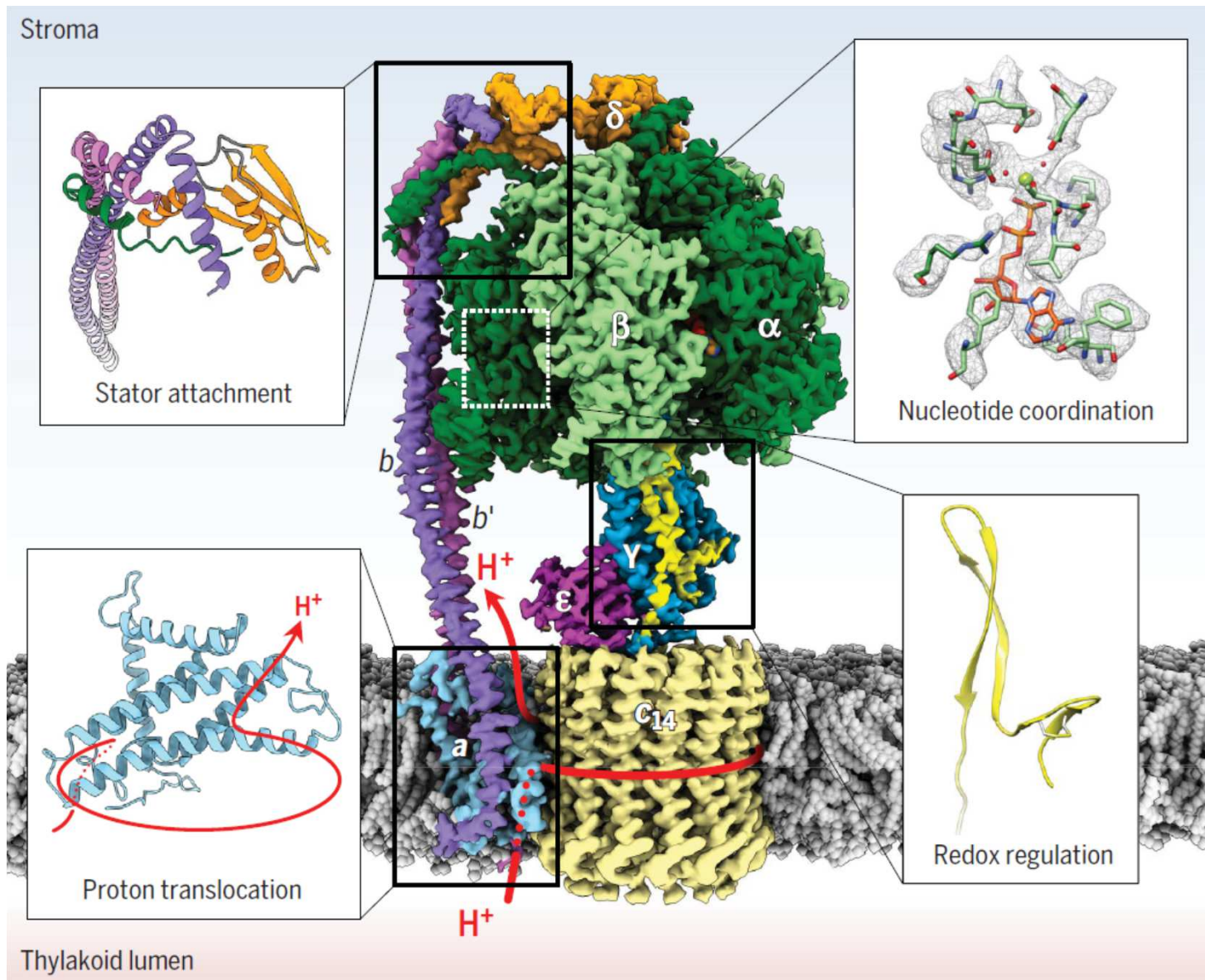
A_3B_3DF
(+ AMPPNP)

rotor je osou spojen s chemickým statorem vyrábějícím ATP (nebo poháněným ATP).

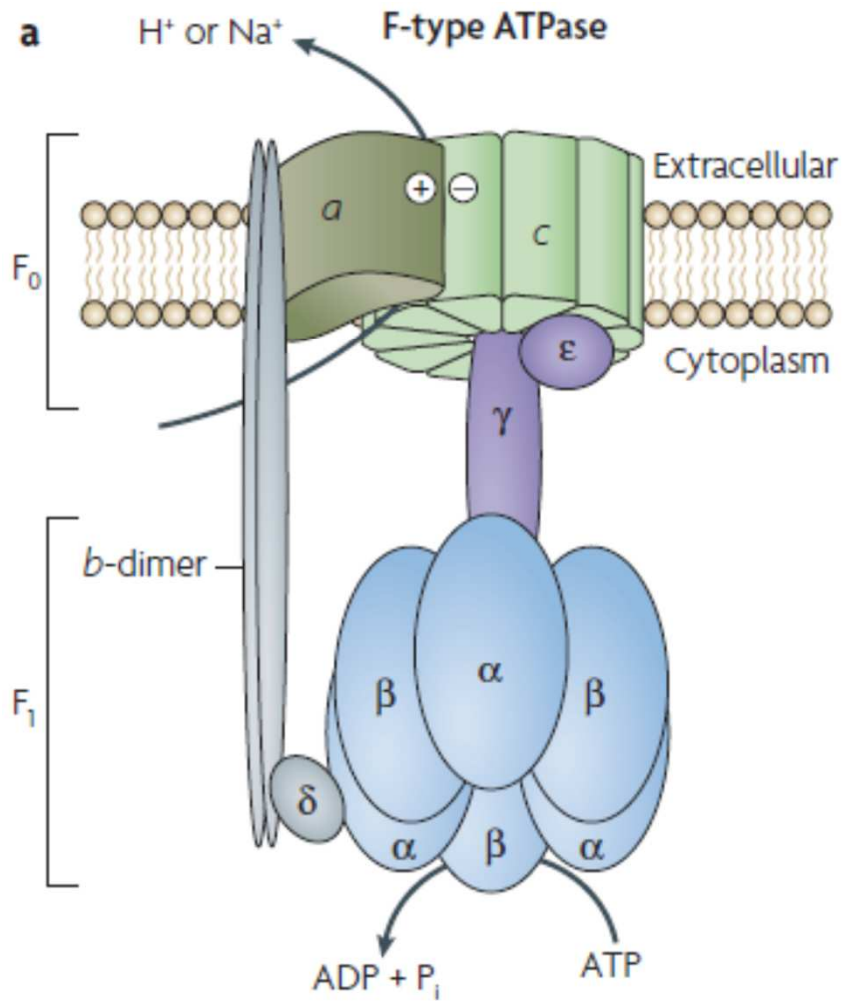

Hahn et al., Science, 2018

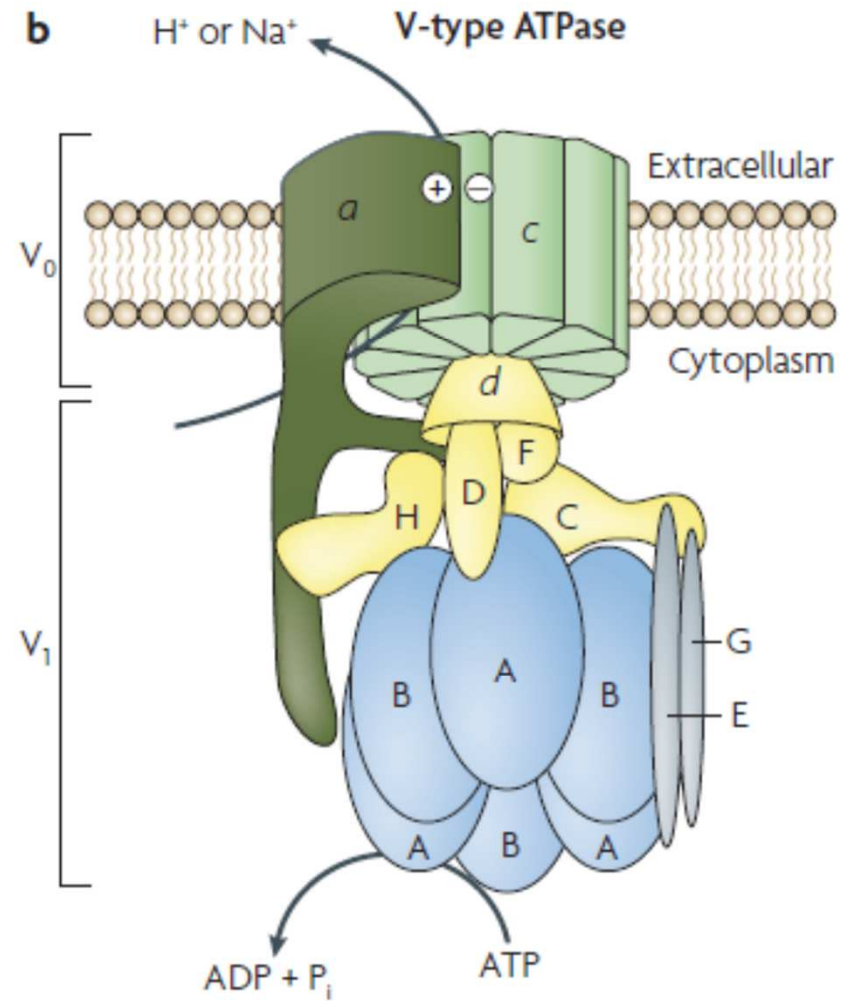
26 podjednotek:
 a – vstup H^+ ;
 b, b' – spojka;
 $3\alpha+3\beta$ – motor;
 δ – uchycení
 γ, ϵ – osa
 $14xc$ – rotor

stator
rotor

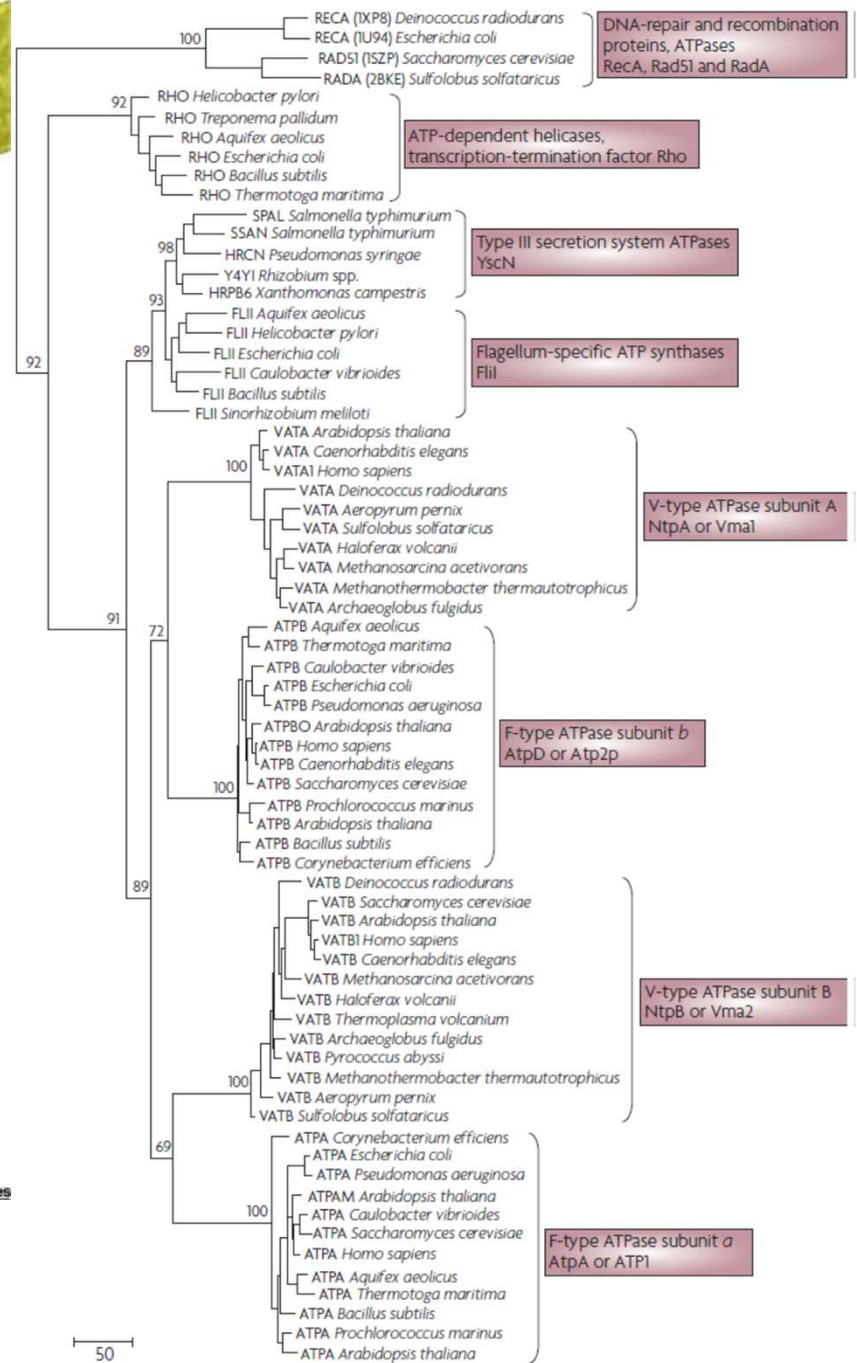
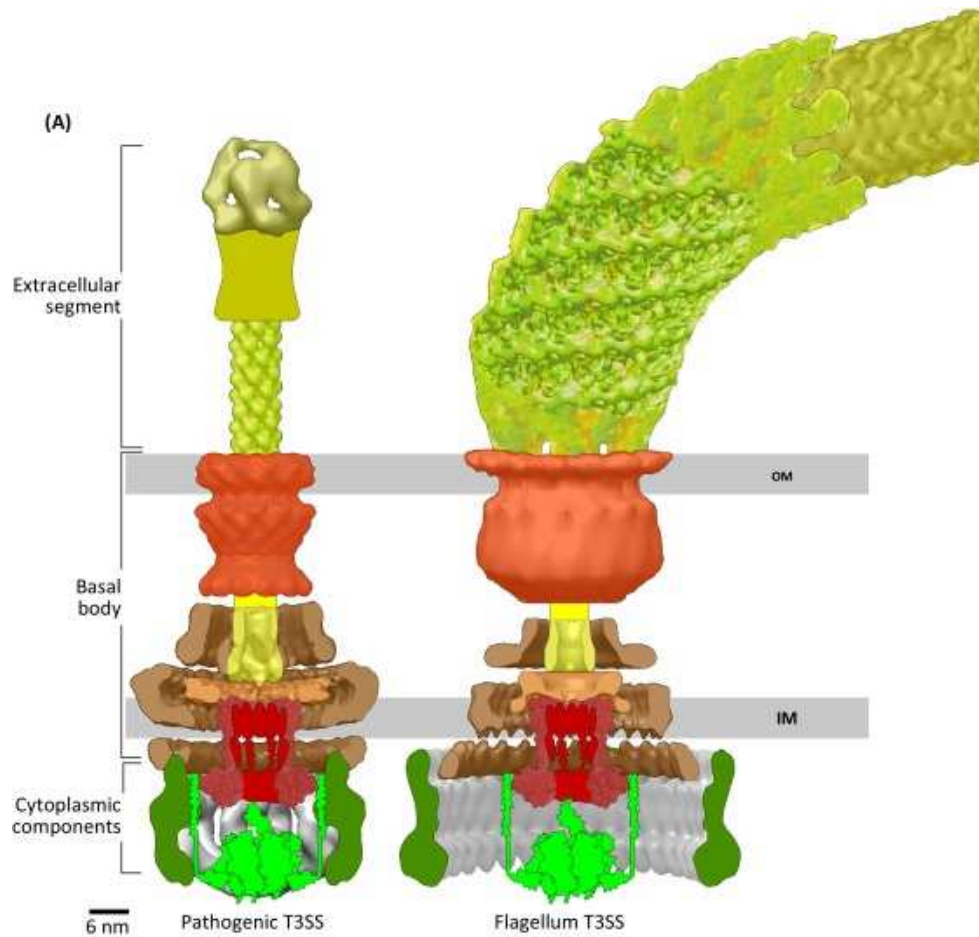
ATP syntáza z chloroplastu (špenát) – 6FKF - cryoEM

mitochondriální

vakuolární

Trends in Biochemical Sciences

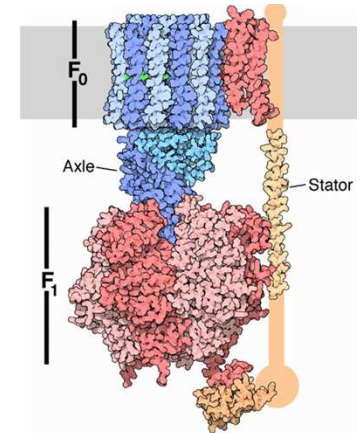
- ATPasové pumpy ...
- sekreční systém (T3SS injectisom)
- pohon bičičů ...

Mulkiđjanian et al, NRM, 2007

Více CG030

Figure 3 | Phylogenetic tree of the catalytic subunits of the F- and V-type ATPases and related P-loop ATPases. The protein sequences were retrieved from [GenBank](#) (for the RecA family, four

Molekulární motory

•Cytoskeletální motory

- [Myosin](#) – svalová kontrakce, transport váčků
- [Kinesin](#) - transport váčků po mikrotubulech od jádra
- [Dynein](#) - transport váčků po mikrotubulech k jádru, pohyb bičků

•Rotační motory:

- [F₀F₁-ATP syntáza/ATPasa](#) – přeměna energie ATP na elektrochemický potenciál ([mitochondrie](#)) – nebo naopak pumpování protonů přes membránu ([vakuoly](#))
- rotace bakteriálních bičků

Více CG030

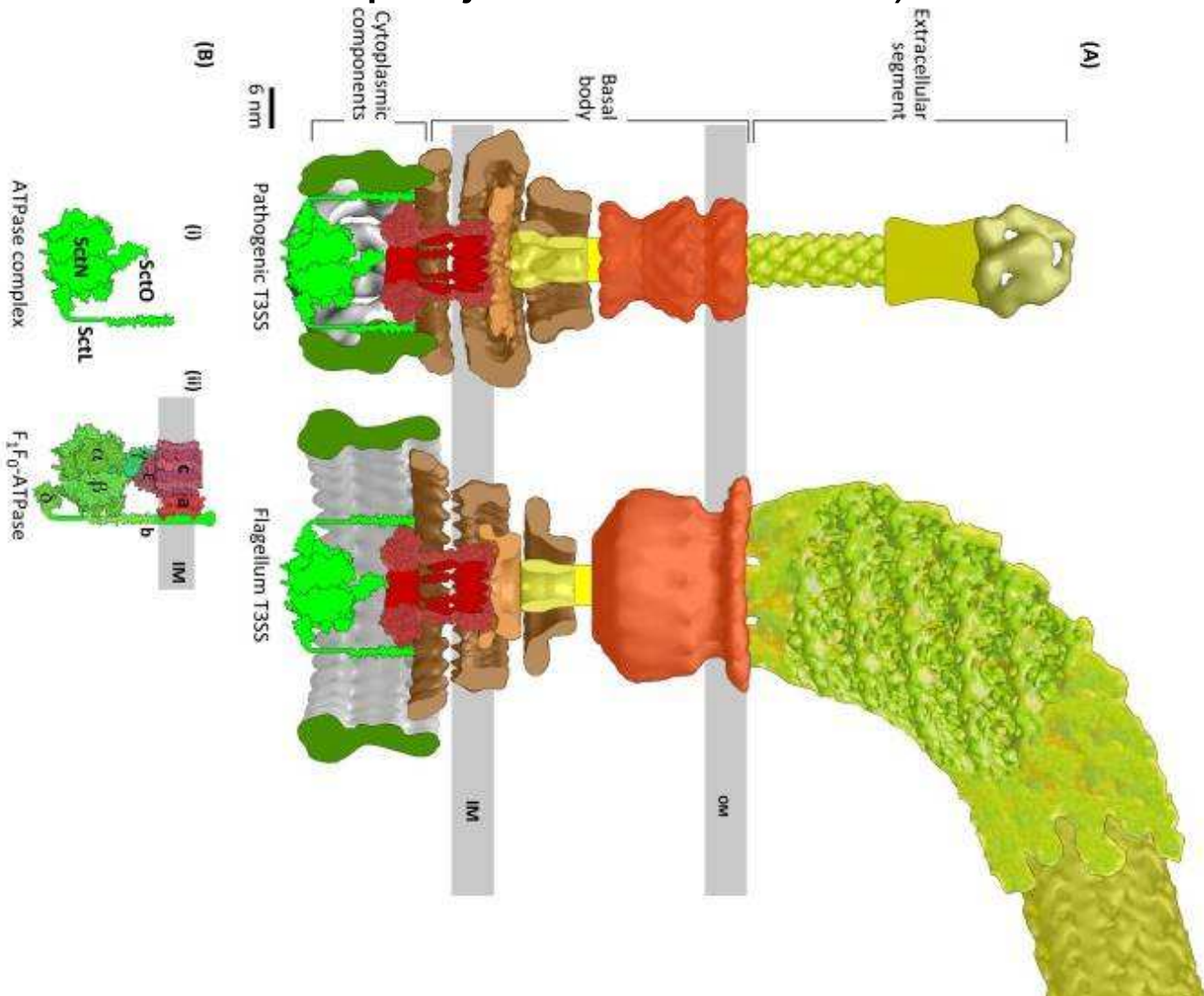
•Motory nukleových kyselin:

- [RNA polymerasa](#) – přepisuje DNA do RNA
- [DNA polymerasa](#) – syntetizuje druhý řetězec na ssDNA
- [Helikasa](#) – odděluje řetězce DNA (transkripce, replikace)
- [Topoisomerasa](#) - redukce supercoiling DNA
- [RSC](#) a [SWI/SNF](#) komplexy remodelují chromatin
- [SMC proteins](#) – zodpovědné za vytváření smyček na chromatinu

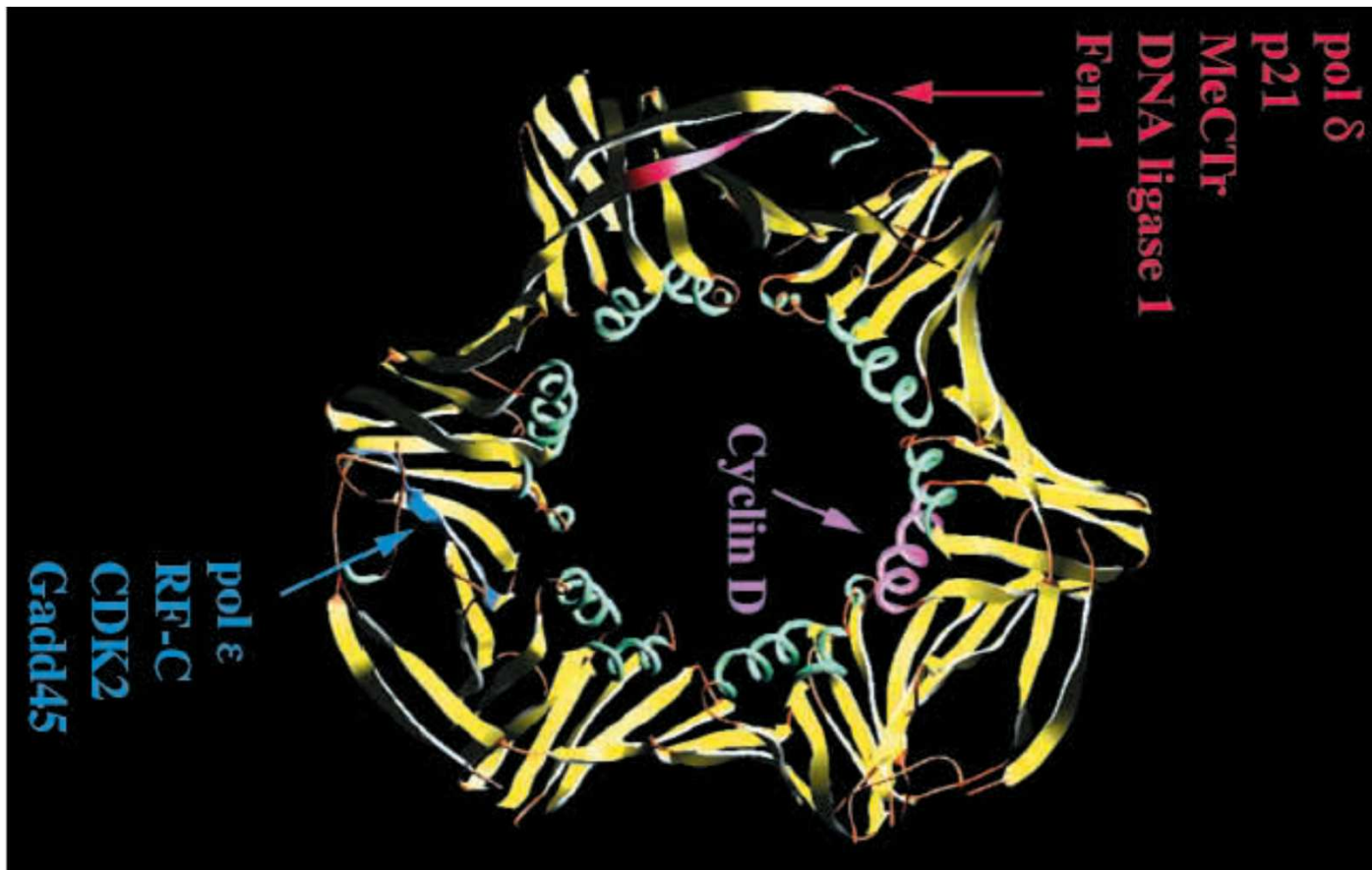
Proč skládat komplexy z menších podjednotek?

- evoluční výhoda podjednotek (nový komplex vzniká duplikací a novou kombinací podjednotek/modulů)

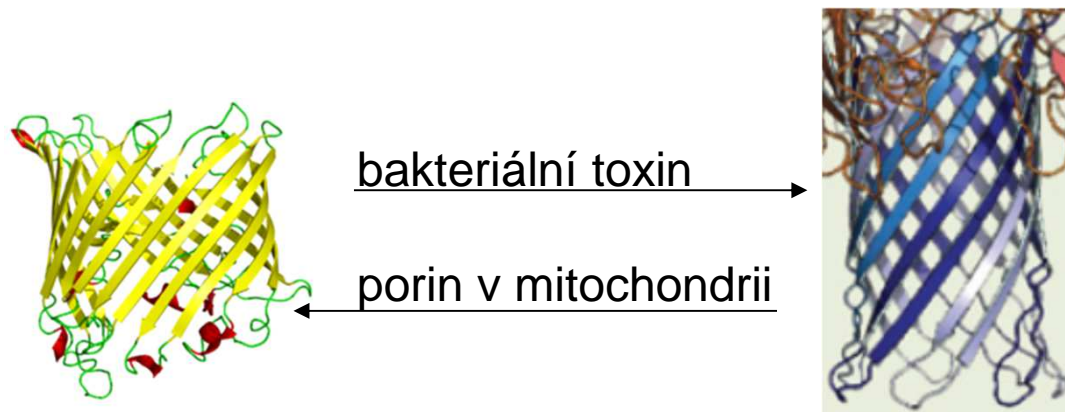
Proč skládat komplexy z menších podjednotek?

- evoluční výhoda podjednotek (nový komplex vzniká duplikací a novou kombinací podjednotek/modulů)
- komplexy mohou být dynamičtější - modulárnější ...

Proč skládat komplexy z menších podjednotek?

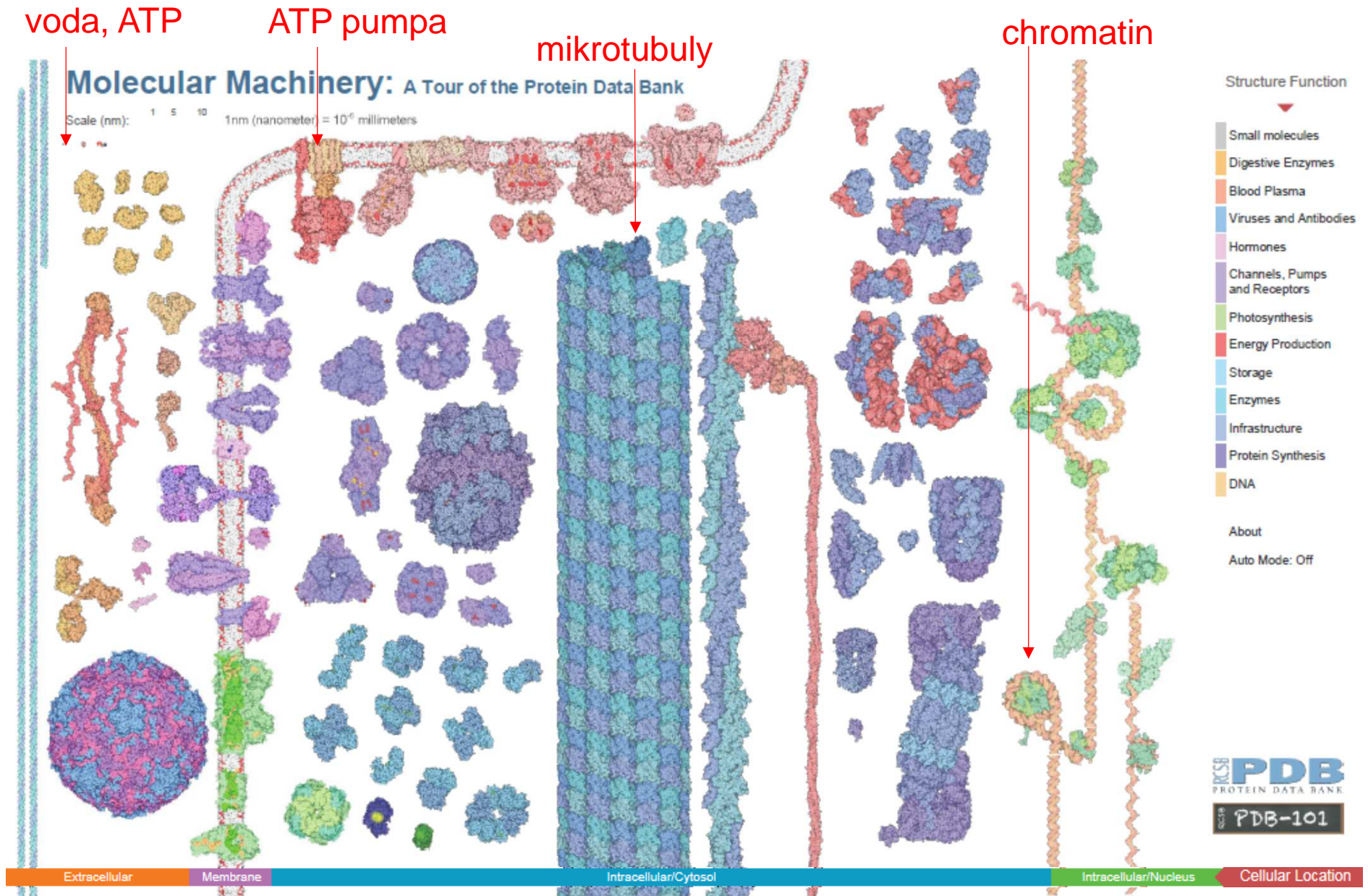
- evoluční výhoda podjednotek (nový komplex vzniká duplikací a novou kombinací podjednotek/modulů)
- komplexy mohou být dynamičtější - modulárnější ...
- skládání i rozpad komplexů jsou snadněji kontrolovatelné, reversibilní (protože podjednotky asociují skrze množství relativně slabých interakcí - nízká energie)
- skládání funkčního komplexu na specifickém místě (toxin je transportován jako rozpustný monomer a poté se skládá => stává se toxickým až mimo původní buňku)

Proč skládat komplexy z menších podjednotek?

- evoluční výhoda podjednotek (nový komplex vzniká duplikací a novou kombinací podjednotek/modulů)
- komplexy mohou být dynamičtější - modulárnější ...
- skládání i rozpad komplexů jsou snadněji kontrolovatelné, reversibilní (protože podjednotky asociují skrze množství relativně slabých interakcí - nízká energie)
- skládání funkčního komplexu na specifickém místě (toxin je transportován jako rozpustný monomer a poté se skládá => stává se toxickým až mimo původní buňku)
- velký komplex (homo-oligomer) může být kódován relativně krátkou genetickou informací (skládá se menší protein – větší je méně stabilní a hůře se skládá)
- menší pravděpodobnost defektní makromolekuly (menší gen => méně mutací + dá se relativně snadno vyhnout chybám – odstraní/degraduje se pouze jedna poškozená menší podjednotka => méně energie než pro nápravu celé struktury)

Kde najít více proteinových komplexů = PDB

Interaktivní web PDB-101 - relativní velikost komplexů

Shrnutí

- Proteiny mohou být součástí jednoho (stabilní) nebo více komplexů (dynamické/modulární)
- **Dynamické/modulární komplexy (PCNA)**
 - množství podjednotky determinuje složení komplexu
 - Interakce/složení podjednotek dynamických komplexů jsou modulovány např. posttranslačními modifikacemi
- **Stabilní komplexy (ATPasová pumpa)**
 - podjednotky jsou často koexprimovány (koexprese je vzájemně stabilizuje, lepší rozpustnost)
 - stabilní komplexy disociují proteolyticky
 - pokles hladiny jednoho proteinu má za následek pokles hladiny ostatních podjednotek

CG030 – Struktura a funkce proteinových komplexů

CG031 – Cvičení z modelování proteinových komplexů

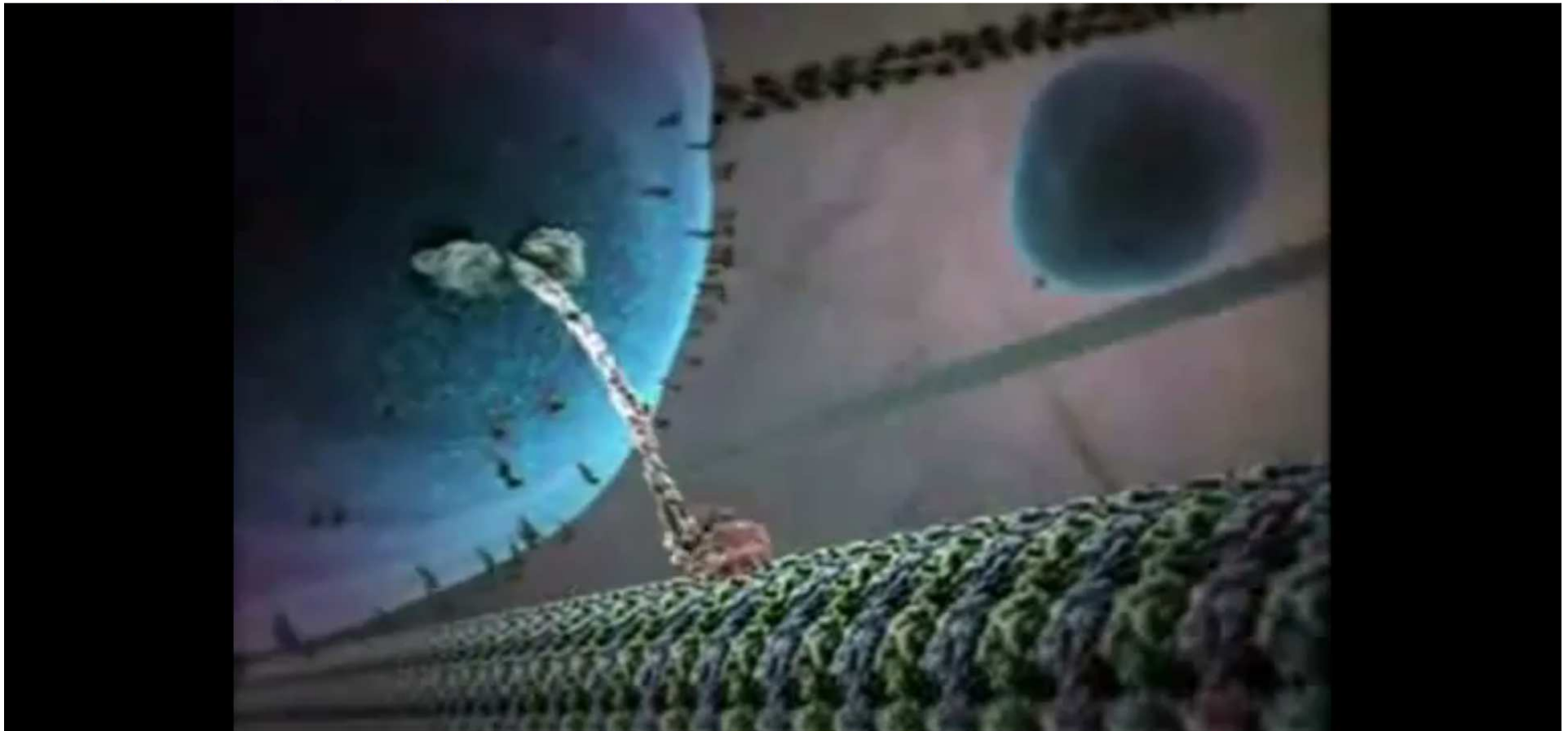
jarní semestr - doc. Jan Paleček

Molecular machinery of life:

<https://www.youtube.com/watch?v=FJ4N0iSeR8U>

Molecular Machinery of Life.flv - Multimediální přehrávač VLC

Média Přehrávání Zvuk Video Titulky Nástroje Zobrazit Nápověda

01:23 02:09

100%

Windows taskbar icons: Start, Search, Task View, Mail, PowerPoint, Word, Excel, PDF, Photoshop, Firefox, Chrome, Edge, File Explorer, Calculator, VLC, Network, Sound, Keyboard, CES, 19:24, 27.10.2017, 1 notification.

Kvíz – zapište komplexy či „molekulární stroje“, které jste zahlédli během videoprojekce